

RAVISANT női karok és
szőreltávolító szer, orvosilag ajánlva.
Azonnali eredmény, garantált ártalmatlanság.
Egyszerű kezelés.
KEBEL-KRÉM, ARCZEFERITÓ-KRÉM
Diszkrét szétküldés:
BOTAR REGINA, Bpest, Erzsébet-körút 34.

ÓRÁK
Kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jóállás mellett.
EKSZEREK
Általános és külön kivitelben.
EVŐESZKÖZÖK
ezüst és alpaccaezüstből.
EZÜSTNEMŰEK
és
DISZTÁRGYAK
szigorúan szabott jutányos árakon kész-
pénz és előnyös részletfizetéssel fel-
telek mellett beszerezhetők.
BRAUSWETTER JÁNOS
ÓRÁKÉSZÍTŐ ÉS MŰRÁSNAL
Alapítványi díjazott. Számos ki-
tűnési díj.
Több ezer elismerő levél. Legújabb
díszes nagy képes kéjgyűjtemény
ingyen és bérmentve.

TANKÖNYVEK ISKOLAI SEGÉDKÖNYVEK

leggyorsabban beszerezhető
LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)
könyvkereskedésében
(Budapest, VI., Andrássy-út 21. sz. alatt),

ahol az ország minden részében
használt tankönyvek raktáron van-
nak.

felhívjuk még a figyelmet a cég jól fel-
szerelt tanszerraktárára is, mely mel-
lőn kiegészíti a több mint egy évszázad
óta fennálló elsőrangú könyvkereskedést.
Megrendelések a szokásos feltételek
mellett gyorsan és pontosan lesznek
elintézve.

Reméljük, hogy a n. é. közönség, mely
a céget eddig is kitüntette osztatlan
bizalmával, ezentúl is fogja keresni
rendeléseivel, a cég pedig hagyományos
elvével és lelkiismeretes kiszolgálás által
oda fog hatni, hogy a bizalmat iránta
mindenképpen fukozza.

**RENDELÉSNEK
SZIVESKEDIÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI.**

Eredeti nagyság 20x28 cm. Tűnyomással véve.
Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.

Margit-Crème

a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész
világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés
összeállításában rejlik, a bőr azonnal felveszi és ki-
váló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mi-
vel a Margit-crémét utánozzák és hamisítják, tessék
eredeti védjeggyel ellátott dobozt elfogadni, mert
csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű
felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan
vegytisztító készítmény, amely a külföldön nagy fel-
tűnést keltett. Ára kis tégely 2 K, nagy tégely 4 K.

Margit-szappan 3 — kor. Margit-poudre 1-50 kor.
Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszertárban, illatszer- és drogu-üzletben.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai-ban
megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyondó. Nyilvános
számadásra kötelezett vállalatok
kereseti adója. Hadinyereségadó.
III. oszt. kereseti adó.

Készítették:
RÓTH PÁL dr.
bp. m. kir. adófelügyelőségi s.-titkár
és
TÉRFY GYULA dr.
miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Órizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!

A világháború majd minden csa-
ládból kiragad egy-egy kedves
hozzátartozót, kinek emlékét szí-
vünkbe zárva, feledni nem tudjuk.
Ezeknek a dicső halált halt hő-
seinknek emlékét megörökítő, és
igen díszes, szép kivitelű fény-
képtartó keretet, (fekete moiré
alapon, ezüst nyomással) melybe
hősi halált halt kedveseink arc-
képét elhelyezhetjük, egy leve-
lezőlapon történő megrendelésre
bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

Gyár és **VIII. Baross-u. 85.**
Fűzők: II. Fő-u. 27. IV. Eökl-ut 6. Koss-
utca-ut 14. V. Harmad-ut 4. VI. Teréz-
krt 38. Andrássy-ut 16. VIII. József-krt 2.
A főváros első és
legnagyobb csipke-
tisztító, vegytisz-
tító és kelmefestő
gyári intézete.
Telefon: Józsa. 2-37

100 tojás 2.50 kor.

szab. Siloform használatával évekig is friss
állapotban tartható. Megbízhatósága felül-
mul minden más tojáskonzerválót. Leggy-
szertibb kezelés. Siloform kapható főszere-
zetekben és drogériákban. — Főraktár:

Keleti Kereskedelmi R. T.
Budapest, VII/5., Rózsa-utca 21. sz.

MOLNÁR FERENCZ
ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK

FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések
ismerősükről: nagyvölkekről,
névtelenekről — kortársakról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDESBEN.

MOLNÁR FERENCZ
ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS

ÉS EGYÉB
ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

*

KAPHATÓ MINDEN KÖNYV-
KERESKEDESBEN.

GERŐ SÁNDOR gyógyszerész, Nagykorús 96
Budapest részre kapható Török fősz., Király-utca 12. Vitél
megrendelés cím: Gerő Sándor gyógyszerész, Nagykorús.

37. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 16.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 50 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 24 korona.
Félévre — 12 korona.
Negyedévre — 6 korona.

A Világkrónika-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldij is esatolandó.

A KIRÁLY EGY ROHAMOSPAT PARANCSONKÁVAL BESZÉL, MÖGÖTTE ROHR VEZÉREZREDES-HADSEREGPARANCSONK.

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA AZ OJTOZI SZOROSNÁL. — Balogh Rudolf felvétele.

AZ AMAZONKIRÁLYNŐ.

REGÉNY. — IRTA PEKÁR GYULA.

(Folytatás.)

A gyerek boszúsan rántott egyet a keblét szorító ömlapon:

— Ej anyácskám, nem szégyenled magad? Még mindig «sohseelő»? Lásd én már őt foglyot nyilaztam agyon. No. úgy látszik, mégis igaza van Molpadia nénémnek —

Antiope is figyelni kezdett:

— Mit mondott Molpadi?

— Csúnyát, Antiope néném, és nemcsak az anyácskáma, hanem te rád is, mindkettőre. És ez úgy volt, hogy már nagyon dühösen ért ide az elővéddel, de itt aztán még dühösebb lett, mert a Holdkapu középső, fedjedelmi ivének csak a félkapuszárnyát nyitották ki neki bevonulásra...

— Úgy kell, bántott Melanippe, — ennyi jár nekünk hercegnőnek.

— Igen, anyácskám, — sietett Pentheseia — de neki ez nem volt elég, hanem hangosan követelte, hogy mind a két kapuszárnyat nyissák ki számára; mikor pedig az őrség azt felelte, hogy ez csak királynőt illet meg, elkezdett vadul ordítani: «na hát majd megmutatom én, hogy fogtok ti még nekem két kapuszárnyat nyitni és majd megérem én még, hogy kaput zártok az előtt az Antiope előtt, a ki királyi díszat élvezve jön itt mögöttem Melanippével, pedig még csak nem is amazon, igenis, én mondom: egyik se az, se Antiope, se Melanippe... majd igazolom én ezt és addig is, parancsolom, hogy mind a két kapuszárnyat nyissátok ki előttem!...

— Ezt mondta?

— Ezt bizony. És az a sok ember mind a fejét csóválta...

— És kinyitották neki a másik kapuszárnyat is? — kérdezte Antiope.

— Ki bizony, néném, láthatod, most is nyitva van még... Hát mi ez anyácskám, mért becsnérel így benneteket Molpadia néném? En úgy szégyenkeztem, mert, mondom, én már őt foglyot nyilaztam le és most is ez a hatodik is, meglásd, az enyém lesz... hohó itt szalad épp, menekül, — ez nem járja! mi félbeszakítottuk a nyilfutást, hát neki újra kell nyilat futnia, ugy-e? fogjátok meg, vagy eressz, anyácskám, így hadd nyilazzam agyon...

A fogoly, egy hajótört vén kományos, ki mint partvartett szerencsétlen tengeri viharból került amazonrabságra, valóban kétségbeesetten menekült. Űzött vadként futott ide s tova s végül lihegve rogyott le az Antiope lova elé. Nyítt arezán poros izzadság telítette a halálos rettegés torz árkait, — hápogott valamit, de ezt a hápogást dörögve bögte túl a falakról ordító nép követelődése:

— Fusson még egyszer!

Antiope már-már ily értelemben intett, midőn a zsivályban a könyörgő szerencsétlennek pár szava hatott fel hozzá. A királynő összereszt s valami önkénytelen ujjongás gyöngyözött fel benne: amaz emlékezetes ephesusi éj óta nem hallott jóni szót!... És valami szorongató édes gyönyör volt az neki, hogy maga is újra hellénül szólhat. Pedig nem hangosan, sőt inkább nagyon is halkán ejtette azt a szót:

— Hogy mondd? Ki vagy és kinek az alattvalója? Mondd még egyszer...

A fogoly rémülten reménykedett:

— Athéni vagyok, királynóm s a dicső Theseus király alattvalója.

Melanippe Antiope-ra nézett. Az az öröm, hogy ezt a szót ismételhette:

— A Theseus?

— Igen és esküszöm, ő megfizeti a váltságdíjamat. Királynóm, kegyelmezz, eressz!

— Szabad vagy, mehatsz...

A nép csak ezt a végső, döntő szót hallotta s zúgva ellenkezett. Antiope nem törődött vele, indult s már ép a Holdkapu középső hatalmas íve alá akart léptetni, midőn az utolsó perczben észrevette, hogy fenn a falon valamelyik zöld-sipkás békétlen a lőrés mellvédje fölé hajlik s

íjját von, hogy a menekülő foglyot halálos nyíllal érje utól. A mellette állók lázadó szóval biztatták... Mindezt látta Antiope, — villámgyorsan kapott a vállá mögé s a következő pillanatban vont íjjal élezett már ő is, de hogy hova, merre, azt csak a két íjjedeget pattanása után felzúgó hatalmas, szinte falrengető tetszés-moraj árulta el. Mert egyszerre megváltozott a hangulat, a döbbenő ámulat kiáltása hullámzott a falak ágaskodó tömegén végig: «a kilőtt nyilat találta el!...» És valóban mindenki a királynő süvöltő aranyos nyílára mutatott, mely a másik nyilat ép zöldre festett tollfokán találta el s billentette ki pályájából, — a gyerek-amazonok lelkendezve futottak már, hogy a két sívítva kalimpáló pálcázat felvegyék a földről... Taps, éljenés, ám pattant a királynő íjja másodszor is s ez a második nyíl büntető biztossággal fúrta át a zöld-sipkás merénylő kezét. Mire a büntetett sikoltva eszmélt, már újabb taps zúgott fel: «úgy kell neki!» s akkor már Antiope is ünneplésen tiszteltget ezüst bárdjával a kaput ékesítő félhold előtt. Az amazonok vígan reccsógó kürtző mellett vonultak be a Hold városába.

Az amazon főváros a tenger s a torkolló Thermodon két hatalmas deltaága közé volt ékelve, Themiskyrát tehát voltaképpen minden oldalról víz védte s bástyás assyr falai biztos tükröződhetek úgy a folyóban, mint a tengerben. Az amazon hódítók mit se változtattak Ninivéh e messze nyugati kikötő városának az erődtési rendszerén, sőt fogly assyr mérnökeikkel csak annál bevehetlenebbre építették ki ezt a bástyázatot. Csupán a város belsejét alakították át teljesen: e belső egészen megfelelt az amazon élet és társadalmi rend sajátosságainak. A város voltaképp öt külön városból állott, melyek azonban nem úgy találomra összevissza helyezkedtek el a falakon belül, hanem mint megannyi egyre kisebbedő félkörseleitek kanyarodtak a tengerparton álló Holdtemplom, az egykori assyr szentély, a ziggurath gúlapalotája köré. A Holdkaputól népes és egyenes főút vezetett a «városok» félkör seletein át ehhez a parti sziklás emelkedésen trónoló ziggurathoz, mely a közelében levő kilenczemeletes királyi palotával együtt fellegrádként uralkodott az egész Themiskyra felett. Legterjedelmesebb volt persze a legkülönbözőbb városnak, a Harezosok Városának a körselete, mely a maga beláthatatlan kaszárnya- és istálló-tömegével, raktáraival, fegyvertáraival, gyűlöpiaczaival és székértáboraival közvetlenül a falak alatt húzódtott s mértőföldes félkörhajlásukban védően követte a falakat véges-végig. Hosszú leányági laktanya-épületeikben szigorú fegyelem alatt itt éltek a se nem anya, se nem rokkant, se nem öreg, hanem teljes hadi ténylegességben álló amazonok, — egy óriási családot, vagyis «anyafiságot» alkotva tanyáztak együtt a kor szerint csak a «néni», «húgom» s «nővér» megkülönböztetést volt szabad ismerniök maguk közt. E megszólítások ugyancsak örömteljesen hangzottak fel most, hogy Antiope hű piros sipkásait követve belovagolt e kaszárnyaváros nyüzgő mellékutcaiba. Előtte léptetett kürtöse, ki az Első Királynő büszke hívóját fújta s ennek ismerős, de immár hét hold óta nem hallott ritmusára lelkendezve futottak elő a nőharczosok mindenfelől: pengett a sárga, vörös, kék, zöld dali csizmácskákon a balsarkantyú, villantak a nadrágok réz- és kékércsillagocskáival s a félrekapott phryg sipka alól duhaj öröm zendült a harcász leányok daczos ajkairól. Többnyire pánczéltalanul, sőt zeketlenül voltak; feltűrt ujja gyöles ing lobo-gott rajtuk s csak a karok gömbölyűsége, a balmell duzzadó nőiessége s a czombok teltsége árulta el, hogy e szilajszerű, gyors ifjak mégse fiúk... Meg tán az, hogy üdvözléskor mégis asszonyos kedvteliséssel csókolózkodtak össze s csók közben biz' meg-megbomlott a hamvas, skytha-

szőke hosszú haj a piros főveg alatt. A hiányzókat, vagyis eszeteket, néma köny siratta; hangos jajszó nem mert esni, mert az ilyet még a nagy Myrina királynő parancsa halállal büntette...

Antiope takarodót fuvatott. A hazatérő ezredék vígan vonultak kaszárnyaikba s ő azontúl már csak Melanippével, Myrleával s egy kis testőrszakasszal folytatta útját a Hold városában. Ment a Harezosok Városából a fallal, sőt vízesárokkel elkülönített, mindenképp szorgosan őrzött második városba: a Férfiak Városába.

XI.

A SZOBOR SZAVA.

A Férfiak Városa voltaképpen a mesterember-negyed volt Themiskyrában, — második, kisebb körselet a falak alatti kaszárnya-város nagyobb körseletén belül, e szorgosan elkülönített városrészt kegyetlen szigorral őrizte az amazonság s a legsúlyosabb büntetésekkel tiltotta minden külső érintkezéstől. Túlszűrt, szurtos és lármás műhelyvilág volt ez, melyből porlyók csattogása, olvasztókemencék hápogása, köszörűkövek sívítása s ezer szerszám motoszkáló zakatolása hallatszott ki. Itt is megszólalt a királynő kürtje s e hívóra egyszerre elmúlt a sok zaj s helyette sánták csoszogása s mankók igyekvő kopogása lett hallhatóvá. A csonkított félkörselet cizhelődött elő az Első Királynő üdvözlésére. Ártalmatlanná nyomorított, számandó mesterek s százféle nemzetből összefogott mesterek s rabszolgasegedek mind ülő foglalkozásokra voltak kárhoztatva s bizony csak kinnal, nehezen tudtak mozogni. Antiope meg is előzte őket; maga indult gyors üdvözlésükre a füstös, szűk műhelyutczákban át.

Férfiszégyenítő, tarka kép... Emitt sok üléstől elnehezedett, hosszú szakállas sidoniak s még vállasabb egyiptomiak gubbasztottak, kiknek izmos karja, hatalmas felső teste sármal ellentétben állott lesoványodott lábaik pálcza-vékonyágával, — szomorú óriások, mily szőfogaodón fontak, szóttek, mily szorgalmasan szabták és varrták az amazon zekéket s nadrágokat! Odább egykor vad, de most már békésre szelídített thrák szűcsök készítették ki a nőharczosok párduez- s farkasbőr kacagányaikat, medve s bölény lótakarókat... amott olajbarna képű, testes babyloni vargák csináltak a czifra varrások, sokszínű csizmácskákat a harcász kis lábak számára. Csupa férfiatlanul türelmes, nyítt, ványadt arcok: az amazon kegyetlenségétől való rettegés tükröződött rajtuk, — e sármal embergépek nyilván már csak a gyáva alázatot ismerték. A mennyire aszott végtagjaik engedték, szolgai mosolylyal küsztek oda Antiope s Melanippe lova elé s nagy félénken így érdeklődtek: beváltak-e, jól szolgáltak-e az ő műhelyükből került cikkek, sipkák, nadrágok, tegzek, íjjak, kardok, csizmácskák? Hogy vetélkedtek, mily alacsonyan hizelegtek! Antiope azonban elnézett felettük; ott hátul egy nippuri színes kendőbe csavart fejét pillantott meg, melynek gazdája hasztalan erőlködött, sehogyse tudott a térdén küszök közt előbbre tolokodni. Pedig valami feltűnően csillogó tárgyat tartott, kinált, nyújtogatott a reszkető karjában.

— Te vagy az, Nergal-Iddini, az ékszerész, ugy-e? no mit hozasz nekem?

A nippuri ékszerész, kinek oly zsugorodott, aszott arca volt, mint valami beteg vén kányának, reménykedően mosolygott fel a királynőre. Állán reszketni kezdett a hanyagul fonott ősz szakáll.

— A mit ígértem, sipogta — koronádat hozom, felség. Látom, kell, nincs a broncs a sipkád körül, a másik koronát nyilván a szent mandolafának ajánltad fel, ugy-e?

Nergal-Iddini alacsony mankókon szinte ha-

soncsúszva evezett előre a műhelyutcza szemetjében; mint valami taposott fereg a belét, úgy vonszolta senyvett lábszárait. Antiope látható örömmel hajolt le lováról s tette fel mindjárt a diadémost.

— Köszönöm. Szebb, mint a másik... De — tette hozzá meghökkenve — egyet még se értek: hogy készíthetted el te ezt a koronát, mikor — most jut az eszembe! — Molpadia nővérem tavaly valami büntetésből levágatta volt a jobb kezedet?

A nippuri fájdalmasan bólintott:

— Úgy van, felség. Most egy esztendeje, ép a felséges Marpesia lemondása előtt vágatta le. Hogy miért? Mert a fenséges Molpadia szüzségi fogadalma ellenére is fennen hangoztatta, hogy ő lesz Első Királynő s rámparancsolt, készítek száma-ra királyi koronát. En azonban kereken megtagadtam neki az engedelmességet; azt mondtam: «minek csinálnék én fenségednek királyi koronát, mikor úgyse fenséged, hanem a mi Antiope-nk lesz a királynő s én neki, mint kegyelt mesterembere, már amúgy is megígértem a koronát.» Erre ő éktelen dühvel tört ki: «na hát majd megmutatom én, hogy se Antiope hűgomból nem lesz királynő, se te nem fogsz számára koronát készíteni! egy-kettő, üssétek le kékércz baltával azt a fenségbántó, engedetlen jobbkezed!»... És biz' leütötték. És ott hagytak... És én kínomban a homokot túrtam vérző karom csónka végével!

— Későn tudtam meg, — szánakozott Antiope, — már nem menthetelek meg.

— Azért mégis igazam lett, — folytatta az ékszerész, — felséged lett a királynő! És én nekem most már szállítanom kellett az ígért és vállalt koronát. Így hát...

Nergal-Iddini büszkén mutatta fel a jobbkezeit, mely eddigelő a nippuri csikos palást bő ujjában maradt rejtve.

... csináltam magamnak rézből műkezet, itt van, s ezzel mégis csak elkészítettem a koronádat. A nagy Maha Mai élteszen vele!

Zúgva hullámzott az «éljen», de lett ellenhulláma is; az is hangzott s ezt senki se tiltotta, hogy «éljen Molpadi is!» Melanippe boszúsan hajtotta félre a műhely nap ellen

feszített sárga ponyváját s a mindenünnen látszó s mindenhová ellátó ziggurath felé pillantott: — Siessünk, Antiope. Úgy érzem, ott fenn perczről-perczre erősödik Molpadi...

A királynő a Férfiaváros legfűstösebb, de egyszersemind legfontosabb műhelyutczáiba fordult be. Itt sántítottak a tibarén nemzetbeli tagbaszakadt, bűzös timárok, kik embervérrel pirosító nagy kádakban cserézték a bivalybőr vérteteket, sisakokat s a bölénybőr pajzsokat, azokat a híres félhold-peltákat, melyek a vérben való áztatás után szárazra kalapáltan oly átdöfhetetlenekké váltak s ezzel oly döntő fölényt biztosítottak az amazon rohamoknak. Ép fogolycsapolás volt; akkor nyitották meg pár fekete bőri hatalmas aethiopnak az ereit, kiknek vére tán mindenek közt a legdúsabb, legsötétebb s így legalkalmasabb, — ott álltak vagy nyakukhoz támasztott ereszcsovel ott guggoltak a frissen surolt üres kádak mellett s hónaljuk, álluk alól úgy csorgatták ki életnedvüket. A gondos támogatás ellenére is bizony hamar bágyadtak; csak könyörgően néztek, de szólni már nem tudtak s lohadó hólyagokként estek össze... Tovább! A műhely-negyed legfűstösebb őrztött utcái következtek most; itt fűstöltek a zúgó, ziháló olvasztó-kemenczék, itt zengtek és szikráztak a hatalmas kovácsműhelyek, melyekben az Amazonsországhoz tartozó Khalb-hegyek földalatti bányász-lakói működtek. E félmezelen, vad óriások voltak az amazon diadalok legfűstös titkáinak az őrzői és letéteményesei; e khalbok kovácsolták fegyverre hegyeik kékércz-kincsét, az egy más néptől sem ismert rejtelmes vasat. Fehérizzóan ott folyt ki e csodás anyag a kemenczék csapján; vörösen szikrázott a porlyók alatt s ibolyaszín sötétkékre hűlt ki kard, lándsavég, nyílhegy, pikkely és pánczélláncszem alakjában. Antiope leszállt, megveregette a mord sánták vállát, aztán keresően nézett körül... ott van Dymas! mutaták s ő egy törött állón a sarokban gubbasztó öreg khalbhoz sietett, ki hosszú pálczájával műhelyfőnöknek tetszett, bár nyilvánvaló volt, hogy nem lát, mert hisz szemel helyén csak ijesztő, kormos, üres gödrök feketültek.

(Folytatása következik.)

SAKKOZTUNK EGYSZER...

Sakkoztunk egyszer három nagydiákok Vörös tűznél, szigorú téli éjjel. Az asztalon tuss és ezirkalom állott. S latin könyvek, kinyitva, szerteszéjjel. Kűnn a fehér fák vártak, félve, halkkal. A szél alighogy néha fölsőhajtott S mi majszoltuk fiatal-lágy ajakkal. Az édes és bitor hirsalma-sajtot, Melyben dió volt...

Még alig tíz éve

S szemem kutat az elborult határon, Megoldódott a kedves-régi kéve. S a nagydiák már eltűnt, mind a három. Az első az, a ki e verset írja. A második az isten tudja hol van, S a harmadiknak púpos már a sírja, Keresztje elvész a sötét falombban.

Jaj, mit tudtak, három diák, az este, Hogy térdén állva nézni kell e szépet, Csak én látom a méltalóra festve, Mi nem láttuk még akkor ezt a képet. Türelmetlen vér nyargalt ereinkben, Szerettünk volna mindig menni, menni, Mit is sejtettük, hogy ez itt a minden, És a mi aztán jön, a semmi, semmi, Ha pityang kelyhét fűjtük, semmiség volt, Unottan vártuk az időt, mi elő, Hiába lángolt kelletőn az égből, Csak ő kellett, a koldusi jövendő, Mert azt hittük, az élet, mint a tenger Bejárhatatlan, nem lesz soha vége, Előre néztünk nyugtalan szemekkel, Míg lábunknál hevert a csönd, a béke.

De én a tengerek végére értem, Vitorlámat fordítom újra vissza S most megpihen e régi, téli éjben Szegény lelkem, a fáradt nihilista.

Kosztolányi Dezső.

FOGOLY ROMÁNK A SZOROSBAN.

A KIRÁLY LÁTOGATÁSÁKOR AZ OJTOZI SZOROSNÁL. — Balogh Rudolf felvétele.

TRAGÉDIA?

Lehet-e tragédiának emlegetni a politikus esetét, a ki harminczhat esztendőskorában, fiatalssággal, becsvágygyal, bátor tervekkel és forró jóakarattal telve egy szép napon hirtelen a hatalom legnagyobb lehetőségébe emeltetett és rövid harmadfél hónap múlva már halálos kiábrándultsággal a szívében, idegeiben szörnyű mód megviselten, leverten, izlésében megcsömörlötten a Teleki László végzetének fekete árnyékát érezte maga fölött, ha haladéktalanul el nem bocsátatik onnan, a hová egy politikus minden ambíciója számára? A dráma törvénye szerint a tragikum: aránytalan bűnhődés nem is egy bűnért, csak egy tévedésért, a mely tévedés forrása a legjóhiszeműbb vagy a legnemesebb akarat is lehet. Megtalálhatni-e csak azt az indítékot is a fiatal-Esterházy Mór gróf esetében? Kívánta-e magának a hatalmat, a mely csaknem végzetévé lett? A mennyire mi tudjuk, inkább úgy kapta, mint egy katona a legfőbb hadúr parancsát és hogy őt, sőt nagyon örült neki, ez nem volt súlyosabb annál a véletlenségénél, hogy a ki a parancsot kapta, nemes és gazdag tartalmát érezte a maga törekvéseiben. Az volt a meggyőződése, hogy jó és hasznos eltökéltségek módját nyerte általa véletlenül a kezéhez.

A tragikum indító drámai elemének ez a helyzet nem kielégítően szabályszerű. Tévedésnek is vékony. De viszont, hála Istennek, a befejezés se olyan, hogy lege-artistragédiának lenne minősíthető. A hős elfáradt ugyan, de össze nem roskadt. A végzet nem jelent meg olyan kikerülhetetlen szélességben, hogy feltétlenül át kellett volna gázolnia a roskadozón. Megviselten és ábrándjaiban megtépázottan ugyan, de a hős elvonulhatott a nélkül, hogy győgyulhatatlan sebet vonszolna. A sötét ha eliminálható volt. A nagy próbában kimerült ember elvihette fáradt, megtépett idegeit pihenni, a nélkül, hogy ez egyben a maga jószándékának, szép akaratának és terveinek feltétlen összeomlását is jelentette volna.

Ez tehát egy jóhiszemű és jóakarátú ember fájdalmas csalódása a maga lelke vagy mondjuk: idegei elviselő és ellentálló erejében. Eleménynek nem kevés és bizonyára nem könnyű. De ebben az értelemben fogalmazván meg a tragédia tartalmát, nem tragédia-e minden kényesebb izlésű, ideálisabb fölfogású, minden érzékeny ember élete? A ki ennyire elviselhetetlennek érezte az életnek azokat a sűrűdéseit, a melyek a legnagyobb hatalom magasságában se kerülhetők el, mit érzett volna, ha olyan ökölesapásokat és megtiprásokat kell elszívnia, a melyek a minden hatalom nélkül valóknak jutnak? Mert a milyen szemléletes bizonyossága az ő esete annak, hogy ilyen természetű szenvedések a legmagasabb csúcsokig is fölernek, olyan nyilvánvaló és kétségtelen, hogy a szenvedések porcióját a sors a hatalommal éppen megfordított arányban adagolta. A százszorosra vagy ezerszeresre omlik arra, a kinek a hatalomból, az erőből csak a századrésze vagy az ezredrésze jutott. És a kiknek semmi módjuk sincs hozzá, hogy a sors alul, a melyet elviselhetetlennek, borzalmasnak, az összerokadásba vivőnek érznek, fölmentést vagy szabadulást követelhesenek.

Nem vonjuk kétségbe: a hatalom birtokához, a mely milliók sorsát intézi és a melyet részért vagy morzsáért öszinte becsvágynak és üres kapzsiságnak, jogos igénynek és toladó hiúságnak, a maga érvényesülését követelő igaz értékeknek és a szemérmetlen élelmességeknek, súlyos energiáknak és alacsony intrikáknak egész tömege ostromol — kivételes erejű idegzet és kivételes teherbírási gyomor szükséges. Az idegeket is, a gyomrot is a jó Isten adja. De a jó szándékkal párosult gyöngébb idegzet, kényesebb izlés és eszmőlékenyebb gyomor fájdalmas kollíziók adott feltétele akkor is, ha nem egy kivételes hatalom birtokosáé.

A fiatal főúr esete, a ki harminczhat éves korában az a gyönyörű öröm ért, hogy miniszterelnökké lett és még ugyancsak harminczhat éves korában az a még nagyobb öröm, hogy megszabadulhatott ettől a méltóságtól, úgy

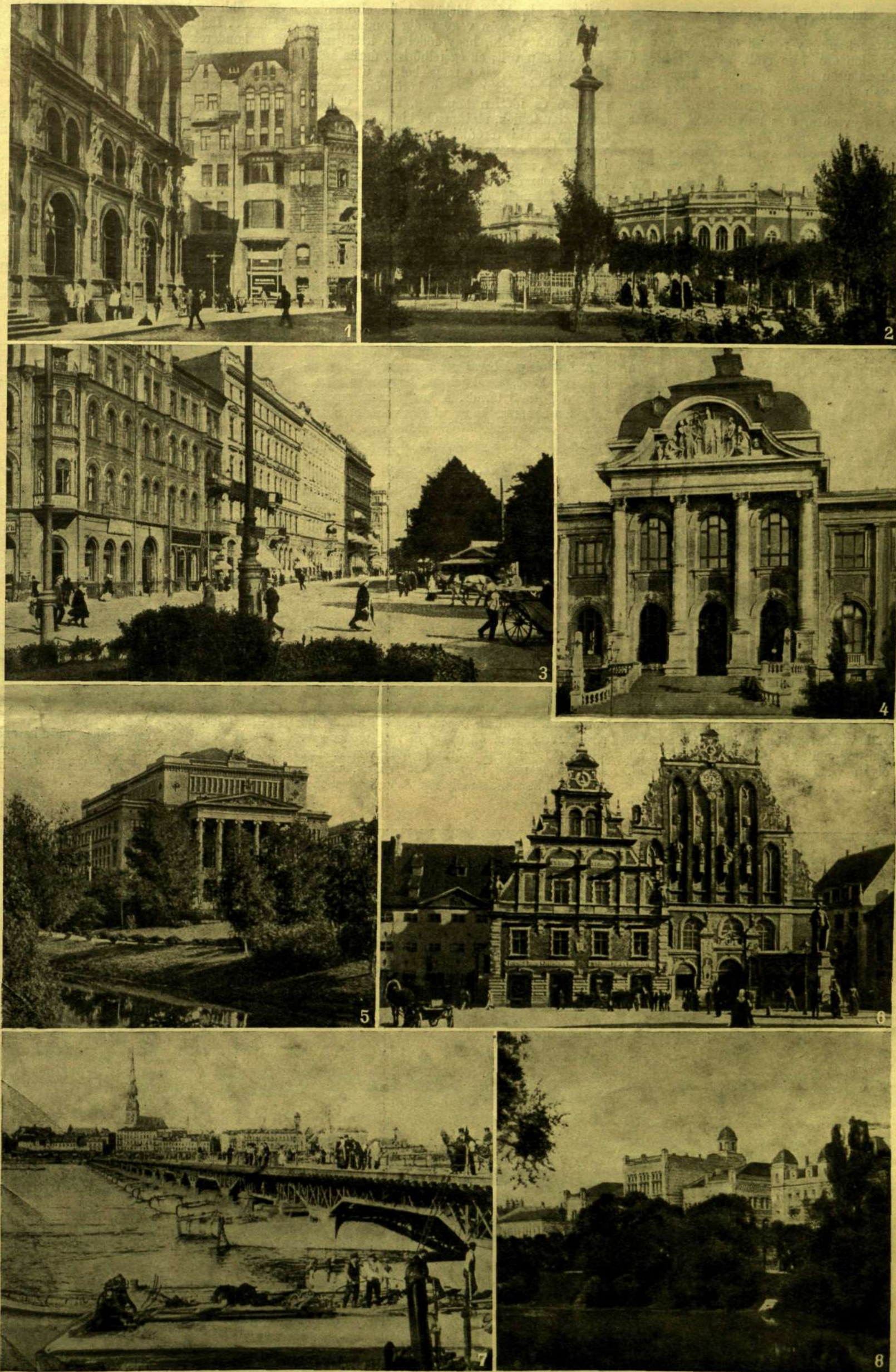
gondolom, a tragikumánál energikusabban ki-nál más momentumokat. A diszharmóniánál több harmóniáját látom benne szép és szerencsés tulajdonságoknak. A milyen tiszteletre-méltó és rokonszenves, mert eredendő és természetes volt egy jóakarattal és becsvágygyal telt fiatal lélek öröme azon, hogy ambícióinak eszközét egy váratlan sorsfordulat a kezére adja, olyan tiszteletreméltóan és szimpatikusan jellemzi a hatást, a melyet vállalkozásának váratlanságai belőle kiváltak. Az az öröm is, ez a riadt visszahökkenés is a kiváltságosan szerencsés lelké, a melyeket a kegyes sors kivételes gyöngédséggel megkímélt a kiábrándulás, az emberi megismerések könnyes és keserves gyakorló iskolájától. Edzettségében, ijedt és szomorú gyótródásában is ez a jelenség — értetlenséget mutat, a szerencse karján egész a hatalom csúcsáig megőrzött frissességét annak, a mit ezrek a politikában és milliók az élet más területein már lent a mélyben, az indulás első lépcsőfokán is elsrathattak. Nyilvánvaló, a ki oly örömmel, annyi szárnyaló akaratlással lelkes készséggel vágott neki az útjának, sok nem szépet kellett látnia és sok nem kedveset és nem épületeset megérnie, hogy ilyen elborzadtan és leszerelten menekült el róla. De, ismétlünk, az a sors nemcsak a legnagyobb magasságok vándoráé. Minden érzékeny és ideális lelki berendezés embernek meg kell járnia a maga Kálváriáját és bizonyára nem merész a föltevés, hogy azok az indulatok, a melyek rámeredése Esterházy gróf iszonyattal és megcsömörlötten fordította el a tekintetét, nem is egy miniszterelnöknek mutatják meg legkendőzetlenebbül az arcukat és nem vele éreztetik legkönyörtelenebbül vagy legőszintébben a könyökük erejét. Egy politikusnak, mondta Ugron Gábor, ábrándosnak kell lennie. Keveset mondott. A politikusnak — kiábrándíthatlannak kell lennie, a mi több, mint kiábrándultság.

Szöllősi Zsigmond.

A MAGYAR ÉS ROMÁN HATÁR AZ OJTOZI SZOROSBAN. (HÁTTÉRBE A VÁMPÜLETE, A MELY PONTOSAN A HATÁRON ÁLL.)

A KIRÁLY LÁTOGATÁSÁKOR AZ OJTOZI SZOROSNÁL — Balogh Rudolf felvétele.

1. A tőzsde. — 2. A várkastély előtti tér. — 3. A város főutcáinak egyike. — 4. A múzeum bejárata. — 5. A városi színház. — 6. A «feketefejűek háza» jelenleg múzeum. — 7. A hajóhid. — 8. A múgyetem.

KÉPEK A NÉMETEK ÁLTAL ELFOGLALT RIGÁBÓL.

ROMCSA.

Elbeszélés. — Irta Berkes Imre.

Az orosz kapitány reggeli öt órától délután ötig egyetlen szót sem szólt, az egész hosszú és unalmas úton közönyösen ült a rozoga parasztkocsin, de délután öt órakor, a mikor tisztársai már kényelmesen elhelyezkedtek körülötte a fenyvesben, ő is kinyitotta a száját s mindössze ennyit mondott:

— Jó volna meghalni, undorodom.
Azzal végigvágta magát a kis fenyveserdő szűrő avarán, kinyújtózott s a fenyves vékony gallyain átszűrődő napsugarak ráültek a homlokára, a napsugaraknak teljesen mindegy volt, kit csiklandoznak, orosz-t, magyart-e, sirhalom dombját futják-e körül, vagy pedig valami véres, csörgő sebet csókolgatnak...

A kapitány szavával és viselkedésével nem igen törődött a többi, de arra, hogy jó volna meghalni s hogy undorodik, egyesek tiltakozón rázták a fejüket, a nélkül, hogy fel akarták volna libbenteni a feljebbvalójuk komor lelki-világát... Nem, nem, ha már ide jutottak, ha sem a szuronyharcz, sem a kolera, sem a háború egyéb viszontagságai nem ártottak meg nekik, most már igazán kár volna, most már mennék egyre beljebb, közelednek a Kárpátok koszorúhoz és onnan lejutnak majd a nagy magyar rónára, a melyről oly sokat hallottak s a mely talán hasonlít a végtelen orosz síkhoz...

Igen, igen, hisz csak most kezdődik újra az élet, a mit eddig éltek, az siralom volt és boldogtalanság vagy az Isten tudja mi, milyen jó itt lenni, visszavándorolni oda, a merre már egyszer jártak, de most hurrá, vér és izgalom nélkül, nem, nem, nincs igaza a kapitánynak, miért kellene ettől undorodni és miért volna ennél jobb és kívánatosabb a halál!

Öten-hatan ülték egy csoportban, fiatalabb és idősebb tisztok vegyest, francia szardíniát ettek, fehér kenyéret szeleteltek melléje, az egyik a térképén böngészett és azt akarta megállapítani, milyen messze lehetnek innen Budapest vagy Bécs vagy Berlin, a világ, a nők, az öröm, a tiszta fürdők, ezt akarta kisillabizálni a térképről, de mindössze csak annyit látott, hogy a kis galicziai falunak Rudki a neve, az állomása le van égetve, ők pörkölték fel, a mikor sarkukban száguldtak a magyarok s ezen a kis falun olyan viharebesen rohantak keresztül, mint az orkán... De nem igen volt kedvük a

mult emlékeiben kotorászni, valamennyinek az agyát az izgatta, mi lesz, meddig maradnak itt, vajjon az éjszakát is idekűnn kell-e eltölteniök a fenyves tisztán vagy pedig gondoskodni-e majd róluk valaki, hogy fődél alá kerüljenek.

Nyári nap volt, az ég felhőtlen, derűs kékje lelkesen fényelt alá a magasból, az út mentén trágyával feltett mezők s köröskörül valami rettentő és idegen kopárság, fekete üszkők, szántatlan földek, régi tarlok, ki ért volna most rá, hogy ezzel is törődjék... Már néhány napja vándoroltak a porverte galicziai utakon, milyen jó volt ez, milyen nyugodt és megnyugtató, mi minden maradhatott mögöttük a szenvedésből, milyen fölemelő és emberi, azt mondani a másinak, pajtás, vigy magaddal, én nem bánom, én nem haragszom rád, a mikor nem ismerük egymást, akkor sem volt ezivódásra okunk, most, hogy egymással szemben állunk, öleljük meg egymást harag nélkül.

Két ifjabb tiszt odasompolygott a kapitány mellé, mintha az apjuk lett volna, szép csendesen letérdeltek mellé és megismogatták mosdatlan, tarlós ábrázatát.

— Alszol? — kérdezte az egyik.
A kapitány lebecsült szemébe a megmozdult egy kisse, azzal jelezte, hogy nem alszik, csak végtelenül fáradt. A kárját is megmozdította lomhán, mintha azt akarta volna mondani, már ti csak gondoljátok azt, a mit akartok, én mégis csak ragaszkodom ahhoz, hogy jó volna meghalni...

Most megszólalt a másik tiszt.
— Kapitány úr, én még fiatal vagyok, én alig éltem még s ha nem estem el, még élni szeretnék, úgy-e nem haragszol?

A kapitány megint nem felelt semmit.

A másik folytatta:
— Az a magyar tiszt, a ki ide kísért minket, jó embernek látszik, meg kellene kérdezni tőle, megengedi-e, hogy éjszakára bemenjünk a faluba.

A kapitány felkényökölt, kinyitotta a szemét s ennyit mondott:

— Tegyetek, a mit akartok!

Néhány lépés s künn voltak az országúton. Köröskörül, majdnem beláthatatlan tömegekben hentergetek az orosz foglyok, göröngyszínű ruházatuk majdnem belemosódott a földbe, ha piros arczuk nem és szájuk nem mozog s az alkonyat rájuk teríti szürke leplet, olyanok, mint az egymás mellé hengergetett zsákok, valami óriási homlárban, a mely fölé az ég borítja me-

nyezetét. De most tépő és siralmas vonaglásban terjengett rajtuk keresztül egy rettenetes szó, szörnyűbb a sebnél és égetőbb a tűznél: Kleba, kleba... Lejebb, a vasúti sínek mentén hatalmas kondérok rotyogtak, füstbeburkolt tűz lihegett és ropogott az üstök alatt, a melyekben ezer és ezer krumpli főtt porhanyóvá az éhes foglyok számára. Az üstök előtt erős, szilárd korlátok voltak, azoknak a mentén vultak tova a zsákszerű emberek és a kik már megkapták porciójukat, nem hörögtek és nem fúltak bele jajveszéklőn a tömeg mélyéből felhördülő jajkiáltásba: Kleba, kleba... Picziny tűzek gyultak ki a mezőkön, fazékforma pléh-edények libbentek meg a tűzek fölött, ezekben is forrt, gőzölgött valami, a tea. Fáradtképu, szuronyos magyar népfölkelők loholtak az oroszok sorai között, de rendbontás nem volt, ezek itt, mintha csak a kapitányt utánozták volna, túlnyomó részt mind szóvaltanul térültek el a föld trágyaszagú, meleg ölén s nem törődtek semmivel a világon. Talán azt is csak valami vad megszokásból nyögtek, hogy Kleba... kleba...

A két tiszt nem igen hederített rájuk, mentek az országúton a fenyves másik felébe, oda, a hol a magyar tisztet sejtették. Egyik szuronyos katona megállította őket, annak magyarázták nagy lelkesedéssel, hogy a magyar tiszt úrral szeretnének beszélni. A katona lekísérte őket a parancsnokig, ott megálltak, a népfölkelő intett az orosz tisztnek, ő maga pedig odalépett egy hordágy elé, azon feküdt a magyar hadnagy.

— Hadnagy úrnak alázatosan jelentem...

A hadnagy öreg fiú volt, már vagy egy hete alig aludta ki magát rendesen, a csontjai fájtak, az agya kóválygott s most az álom irgalmatlan kísértéssel környékezte, ölte, zsibbasztotta az idegeit, rettentő lelkierővel küzdött, hogy el ne aludjék. Zaváros, apró szemű értelmetlenül rebentek a katonára, riadtan és csodálkozva meredt beléje, mintha soha életében nem látott volna szakállas katonát s mintha azon töprengene, hogy került ő ide, ebbe a fenyvesbe és miért kell itt feküdni a nyikorgó hordágyon s miért nem szabad innen feltápaszkodnia. Nagy kínna beszédre kényszerítette a nyelvét, a mely benuultan, fájón mozgott a szájában.

— Mi az?

— Két orosz tiszt úr, — jelentette a katona, — itt kívül állnak, én kísértém őket ide, a hadnagy úrral szeretnének beszélni, talán tudják, hogy mikor lesz vége a háborúnak...

— Tisztek? — kérdezte a hadnagy, a szemét tágra nyitotta, úgy bámult a fák gyér sorain át kifelé, hogy miféle tisztok lehetnek azok, van-e náluk revolver vagy szurony és miért nem hagyják őt pihenni csendben, a mikor ő sem törődik velük, mit is bibelődjék... Mit akarnak? — motyogta és bágyadt tekintetével újra végigsiklott a katonán, a ki azt hitte, hogy a háború végét akarják bejelenteni az orosz tisztnek az ő parancsnokának.

A népfölkelő intett az oroszoknak s a két gyermekarcú, kék szemű fiatalember könnyedén, mintha csak otthon lépkednének valamelyik kaszárnya sima udvarán, siklott a hordágy elé. A hadnagy felkényökölt s úgy várta őket.

— Bocsanatot kérek, — mondta az egyik, — báró Stahremberg a nevem, orosz tiszt vagyok, bár az apám bajor, az anyám meg spanyol grófnő...

Kissé zavartan mosolygott, úgy nézett a magyar hadnagra.

— Orlov orosz hadnagy, — mutatkozott be a másik.

— Tessék! — mondta a magyar hadnagy és mutatta vendégeinek, hogy foglaljanak helyet körülötte a fűben, vagy pedig a hordágya szélén.

Báró Stahremberg francia szardíniával kiálta meg a hadnagyot.

— Igen finom, tessék csak megízlelni, mi jól élünk odaát.

Kezét felemelte és mutatójával a nagy messzeségre intett...

— Odaát, — úgy-e, úgy mondom, mintha a szomszéd faluról volna szó!

Orlov elnevette magát. A hadnagy rázta a fejét és élénken mondta, mintha valami mély álomból ébredt volna fel és ezek előtt is titkolni akarná, hogy aludt:

— Köszönöm, nem kérek a francia szardíniából. Nem vagyok éhes. Telettem magam vesepecsenyével és hegyaljai ittam utána, pecsenyém nincs már, borom van még, ha az uraknak úgy tetszik...

Intett a szolgálójának s az két üveg bort hámozott ki a kenyérszekrényéből.

Aztán ittak és beszélgettek, eleinte keservesen, vontatottan, később frissen eszergett ajkukról a szó, mint a patak síkló vizének gyors csacsogása. Két világ ült most a magyar tiszt kényelmetlen hordágyán és olyan szépen megért egymás mellett: a két idegen világ, mintha

mindig kedves jó szomszédaik lettek volna egymásnak és soha semmiféle pörösködés vagy izgágaság nem merült volna fel közöttük.

Már alkonyodott, a nyári nap tüze már elbújt a távoli hegyek mögé, a táborban mint óriási szentjánosbogarak világítottak és rezzenetek meg a teaforészhez szított tűzek, a fenyvesen csiklandozó, buja szél suhant át, mint valami meztelen asszony, ingerlőn és csalogatón legyezgette a három férfi érzékeit, báró Stahremberg odahajolt a hadnagy arczához és izgatottan suttogta:

— Bocsanasson meg uram, én már jártam egyszer itt és most eszembe jut egy est, egy csók, ebből az idegen faluból. Igen, úgy-e azt nem lehet zokon venni, hogy én huszonegy éves vagyok, hogy már oly régen nem láttam ezt a nőt s hogy egyáltalán már régen nem láttam nőt és nem csókoltam csókot és most, hogy újra idekerültem, eszembe jutott, milyen kár, hogy nem láthatom viszont, talán észre is vett, a mikor a falun keresztül jöttem, talán ablakából intett is nekem és fehér arca pirban égett a váratlan örömtől, hogy én itt vagyok, holott úgy volt, hogy majd csak békében látjuk egymást Péterváron...

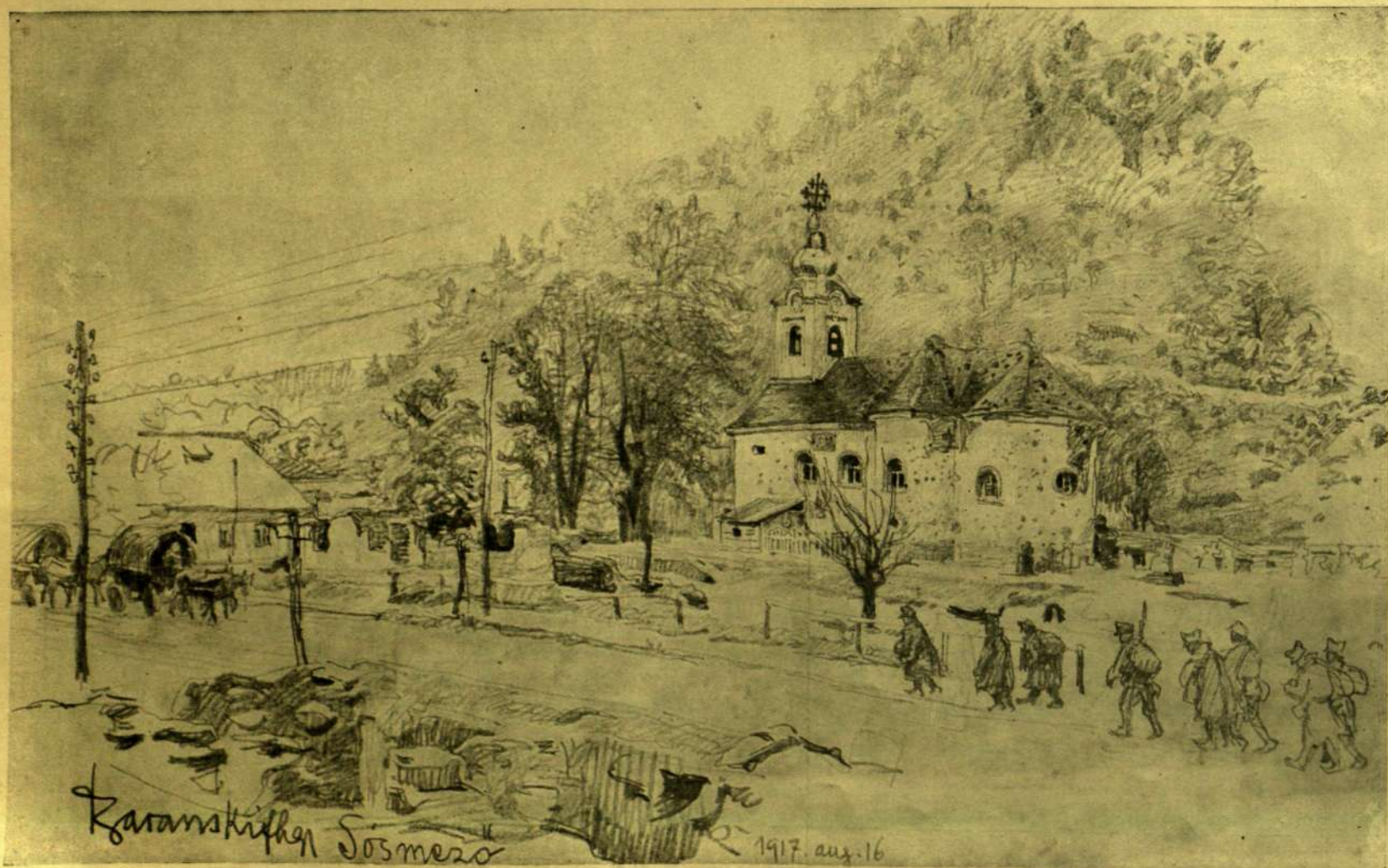
Es én most úgy képzeltem, hogy idejövök ön-höz és megkérem önt a barátommal, Orlov hadnaggyal együtt, engedjen be bennünket a faluba, ha tíz percze is, ha egy pillanatra is, nem kérek többet, csak látni szeretném őt, Romcsát, mert így hívják, én báró Stahremberg vagyok, orosznak születtem, én sohasem haragudtam a magyarokra és meg lehet győződve hadnagy úr, hogy hasonló helyzetben... hisz végre is huszonegy éves vagyok és én még oly keveset éltem, mert az édesanyám igen szigorú és az édesanyám rendkívül vallásos...

Az orosz tiszt hangja eleszküldött, aztán kérélen, majdnem gyermekes félnékliséggel nézett a magyar hadnagra és kínos bizonytalansággal, de telve friss és ifjú reménykedéssel várta a megnyugtató választ. Mind a ketten, ő is, Orlov is, csakhogy át nem ölelték a tekintetükkel a magyar hadnagyot, a ki az első pillanatban majdnem értetlenül, bánmész csodálkozással meredt a fogoly tisztokra, a kiknek nincs más gondjuk, nincs más óhajuk, csak a leégett falu egy piszkos kis szobája s a piszkos kis szobában egy tiszt, a vágyó nő, legalább az ő képzeletükben az.

Felugrott a hordágyról, mintha a mozdulattal együtt az elhatározás is megérett volna benne, hogy nem, nem, erre vagy ilyesmire ő engedélyt nem adhat... De mi történnék, ha mégis ellágyulna s esetleg a többi tiszt is megtudná?... Vagy ejnye, ha neki is kedve kerekednék és karjára fűzne a két fiatallembert, velük együtt beosonna a faluba... Talán erre gondolt, de nem tolt még ajkát a szó, megint idezúgott a most már kísérteties homályba burkolt sötét tábor vonatott, szomorú és felbőszítő jajgatása: Kleba, kleba...

— Mit akarnak ezek? — dadogta a magyar hadnagy, hiszen én gondoskodtam róluk, rólam ne állítsa senki, hogy én megvontam tőlük valamit, vagy elrejtettem a krumplijukat, menjenek oda az urak és csitítsák le őket és mondják meg nekik, hogy a ki éhes, menjen vissza a konyhára, ott rotyog és fől a krumpli, egyenek annyit, a mennyi csak belefér a bendőjükbe, de engem hagyjanak békén pihenni s ne zavarjanak ezzel a folytonos halotti énekre emlékeztető klebázással!... Igen, hát mit bámulnak rám, nem erről beszéltek vagy egyebet is akarnak még tőlem? Kérem, hagyjanak magamra, semmi közöm az urakhoz, mit zavarunk engem, én fáradt vagyok és aludni szeretnék! Mit törődöm én azzal, hogy itt ácsorognak-e vagy ötszáz lépésnyire beljebb, a mikor én itt sem vagyok az agyammal és a szívemmel, nem, nem, én messze járok s az az asszony nem galicziai és mégis közelebb van hozzám, mint ez a falu, a fák sósaja és minden, a mi itt van és az a lány, a ki önök keresnek... Siessenek! Jó éjt!

Mintha harag lobbant volna föl benne, karját türelmetlenül lödítette meg, az orosz tisztet pironkodva és szomorúan néztek rá, valami sajnálkozás gyúlt ki bennük a léhaságuk vagy a meggondolatlanságuk miatt és báró Stahremberg odaugrott hozzá, megragadta a kezét és hosszan, forrón szorongatta. Orlov is ott hajladozott mellette, de a hadnagy nem szólt többet, keményen rávált a szolgálójára és a szuronyos népfölkelőre, többé ne tűrjék, hogy valaki megzavarja és miközben idegesen rázta meg magát, mintha a hálás kézzsoritást akarta volna lerázni a kezéről, azok tétova léptekkel, majd halk surranással osontak kifelé, mintha otthoni diáksínyre készültek volna, óvatosan és lopva nézegettek hátrafelé, nem leselkedik-e valaki rájuk, nem árulják-e el lépteiket, aztán karongva, gyorsan, majd futólépésben kanyarodtak ki az országútra és sebes iramban loholtak a falu felé, hogy megkeressék Romcsát, a galicziai leányt.

AZ OJTOZI SZOROSBAN LEVŐ SÓSMÉZŐ TEMPLOMA, FALÁN A ROMÁN GRÁNÁTOK NYOMAIVAL. — Karanski László rajza.

MOLDVAI MAGYAROK, AZ ÉVSZÁZADOK ÓTA MOLDVÁBAN LAKÓ CSÁNGÓK UTÓDAI, A KIKET MOST INTERNÁLTAK MINT ROMÁN ÁLLAMIOLGÁROKAT

Karanski László rajza.

A KIRÁLY TÁVOZIK KATONAI KÖRÉBŐL.

A KIRÁLY A 82. GYALOGEZRED SZÉKELY KATONÁI KÖZT, MÖGÖTTE JÓZSEF FŐHERCEG.

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA AZ ERDÉLYI CSAPATOKNÁL. — Balogh Rudolf felvételei.

A KIRÁLY A BÁLVÁNYOSI BÜDÖS BARLANG ELŐTT, MELLETTE BALRÓL JÓZSEF FŐHERCEG.

SEGÉLYHELY A ROMÁN FRONTON.

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA AZ ERDÉLYI CSAPATOKNÁL. — Balogh Rudolf felvételei.

LÉVAY JÓZSEF — GYULAI PÁL RÓL.

Puritán egyszerűséggel berendezett garzon lakásban él Miskolcson a 92 éves ősz poeta. Semmi szín, semmi czifraság, csak a stílusos milieu. Egy régi íróasztal teli levelekkel, könyvekkel, s papírdobozokkal, egy ócska karos szék, egy rozoga igen nagy könyvszekrény, két nádfotel, egy kerevet és a régi időkbeli itt maradt muzsikáló óra, mely minden fertálykor magára vonja a fogadó szoba vendégeinek figyelmét.

A gyönyörű szép öreg úr kora reggeltől a nap áldozatáig csendben egyedül ül könyve mellett és lassan hihetetlen figyelemmel forgatja a múlt és jelen írásait. Ha vendég jó, feláll, félretolja könyvét és elébe indul, mert úgy vallja, nem olyan győnge még, hogy ezt meg ne tehesse. Mindenkit szívesen lát, szereti az embereket, a beszédet és érdeklődik minden, mi körülötte történik. Az irodalom eseményeit bámulatos figyelemmel kíséri, s úgy ösméri az írókat, mintha naponta együtt ülne velük a redakció asztalánál.

Lévay József 92 éves, ám csak a háború óta nem jár vendéglőbe, de napi sétáit ma is csak akkor engedi el, ha igen zord a tél.

Nem is igen panaszkodik, ha az elmúlt dolgokról diskurál. Szavainak finom suhanásában halk rezignációval adja vissza élte történetét, s minden szavában a gondviselés iránti hálát jut kifejezésre. Előkelő meghatottsággal beszél a sors kitüntető kegyeiről, mely annyi sok jóval ajándékozta meg, s mely mindig csak simán ölelő karjain ringatta. Nagyon tudja, hogy mit jelent 92 évesnek lenni, s ebben a tudatban teljes öntudattal gyönyörködik. Csodálja önmagát, s áldja az életet, melyet egy pillanattal sem kívánt el magától. Minden szavában, minden mondatában a régi Magyarországot adja elment uraival és mosolyog örömeiben, hogy ő egyes-egyedül még itt maradhatott, hogy ezekről élőszóval beszéljen. És hogyan beszél! Szavaiiban a mult minden bántata, a nemzet ezer megpróbáltatása olyan ékesen, finoman csendül fel, hogy akaratlanul is vele járjuk az elmúlt dolgok letűnt nagyfiúk kacsaringós útait. A míg mesél, elvissz bennünket az ötvenes évek történetében gazdag világába és karonfogva vezet be mindenüvé, hol egykoron régi barátaival (kik közül már senki sincs itt), jól és szépen élt. A leányos ablakok zöldre festett kicsiny üvegtáblái alatt is bekukkantunk egy kicsit, mert a múzsa itt is, ott is tanyát lelt. Aztán ha úgy találja, hogy ezekből a dolgok-

ból már eleget szervirozott a számunkra, becézően, az öregek szeretetével kézen fog és Gyulai Pálhoz vezet.

— Hol is kezdjem, mit is mondjak, — szólal meg Lévay József, — hogy olvasvalamit adhasak, a mi érdekes is! — Az íróról, a költőről nem beszéllek, hiszen azt ki is ne ösmerné és ha erről nem hallott, tudja ám, hogy volt a kritikus!... Szerettük egymást — én őt nagyon. Régi barátság volt a mienk, sokat is leveleztünk, de sohasem az irodalomról, a mások dolgairól, de olyan levelet váltogattunk, mint Tompával: a magunk legbensőbb életéről...

Drága kincse a nemzetnek az ő élete, megfizethetetlen nagy érték, de mint ember olyan volt, mint egy csipkebokor, vagy egy tövises rózsa, — senki el nem mehetett mellette, hogy belé nem akadt volna... Zsörtölődő, összeférhetetlen teremtmény volt, — de csupa szívósság, nemes előkelőség és úri kedvesség. A ki őt igazán ismerte, az nem nehezíthetett rá, de feltétlenül őrizte a barátságát. Sok baja volt az élettel, keserves volt élete folyása, — mert nem született életre valónak. Búsán, szomorúan, lehorgasztott fővel járt mellette mindig a csillogó fekete szemű öreg úr, — ki kerek egy hónappal volt idősebb nálam és a ki mindig Józsi öcsémnek titulált... Csodálatos dolog, a kertben jártunk a virágok között, a szép, az illatos rózsák országába és ő nem élvezte a színek költői szépségét, nem érezte a kellemes illatot. Az erdők gazdag világában csak járt, de nem látott...

— Nem, nem bilincselte le a természet varázsa, — nem is panaszkodott, nem is jajgatott, oh de gyakran felsóhajtott!... Én tudom, mi fájt neki, én hallottam álmatlan éjszakáin, a mikor legényszobám egyetlen ágyáról a feleségét hívogatta: így sóhajta: «Ah Mari, Mari, Mari, — Ah Mari!...»

— Az élet soha sem volt hozzá kedves; jó módban élt, hiszen Leányfalván a Gyulai-villában bőségben meg volt mindene, de lelke mégsem elégtelt ki... Nem ösmerte az értéket, a számokkal mindig hadilábon állott. Egyszer azt kérdeztem tőle, hogy jegyzi-e a bevételeit, a kiadásait? «Nem jegyzem bízn, — volt a válasz — a míg van a fiókban, addig költök, ha meg elfogyott, szorítok egyet a nadrágszíjon...» A cseledeivel sem tudott banni. Szórtá nékik a pénzt és igen nagy gavallér volt hozzájuk...

— Hihetetlenül sok volt benne az östermészet, a darabos egyszerűség, de előhaladásának ez sohasem volt hátrányára, mert mindenki hódolattal hajtott fejet páratlan tehetsége előtt!...

— Mindenkit megbecsült, értékelni tudott és sokszor kötekedésben is páratlanul előkelő volt. Emlékszem, egy ízben azt akarták, hogy a Kisfaludy Társaság beleszóljon valami baloldali politikai esete-patába, mire Gyulai minden tekintélyét latba vetette, hogy gátat vessen egy olyan ténykedésnek, melyhez nézete szerint az irodalmi társulatnak semmi köze sem volt, mondván: «Nekem irodalom, szépművészet kell és nem politika...»

— Erről jut eszembe, hogy valamikor régen az Akadémia üléséről kijövet lenn várt reám Arany kortársai. Feltűnt nekik, hogy Gyulai nélkül jövök és megkérdezték, hogy hol hagytam a Pali bátyát: «Önmagával veszekszik odafenn...» vettem oda — a többiek nagy mulatságára. — Persze a mikor végre lejött, nagyon megörültünk neki, mert igen kedves ember volt ám ő...

— Ez is nagyon jellemző reá. Zsolcán Vay-éknál jártunk látogatón. Kedves volt az egész familia, a fiatal unokákkal együtt, a kik minde-
nikének meg volt a maga divatos emlékkönyve. Természetes, hogy nyomba nekünk estek szépen kérve, hogy írjunk valamit az ő kedves könyvébe. Én írtam is egy pár sort, de Gyulai csak törte a fejét, csak töprengött, végre is egy régi vers strófáját róta papírra...

— Szóval nem tett úgy, mint a kedves, a kiváló óda költő Berzsenyi Dániel, ki hasonló esetben ezt írta: «Hirtelen nem jut egyéb eszembe, csak a nevem Berzsenyi Dániel...»

— Hogy valahogy Gyulai Pál természetes ridegségét, mely lépten-nyomon megnyilvánult, valamiképp megértethessem, elmondok egy érdekes esetet. Mert akkor ám a darabosság az olyan velünk született, le nem vetett rossz volt. — Valamelyik délbe Tompa arra invitált, hogy tennék vele egy látogatást Petőfinél, kit már igen régen nem látott. — Nem igen akartam elmenni, mert Petőfit személyesen nem ösmertem és arra is gondoltam, hogy Tompának is kellemesebb lesz egyedül a vizit. De biz ő nem tárgított és magával vitt.

— A Dohány-utczában lakott akkor Petőfi fiatal feleségével és a mikor beléptünk hozzá, felborzolt hajjal a feleségét csókolgatta. — Igen barátságosan fogadott és dühösen így üdvözölt: «Hogy a fene vitt volna benneteket!...» Szóval abban a világban más volt a spanyol etikette — és a Gyulai Pálokat, meg a Petőfiket csak azért is becéztük!...

— Petőfiről? A legnagyobb lírai költő ő, — a mire teremtvé volt, elérte!

Vadnai Béla.

A FÖLKELO.

Elbeszélés a hatvanharmadiki lengyel szabadságharc idejéből.

Írta Maciejowski Ignác. — Lengyelből Bányaí Károly.

(Folytatás.)

És nekivágott egyenesen a nyomok irányában. A fák, az út kanyarutai eltakarták, eltűnt a sűrűségben. Egy árva lélek sem járt ebben a titokzatos erdőben, egyetlen szív sem dobant a síri csendben, egyetlen gondolat sem lüktetett e mozdulatlan dermedtségben. Mátyás azonban mégis vidám volt. Fürgén szedegette lábát s hébe-korba csak azért állt meg, hogy levegye süvegét és megtörölje verejtékes homlokát, meg hogy elszívjon egy-egy pipát. Talpa alatt égett a föld, a türelmetlenség zavarta előre, nem akarta, hogy nélküle kerekedjenek a muszka ellen, hogy ott hagyják világosfűjára puskájával. Ettől félt leginkább, ezért törtétt előre mind sebesebben, ezért kapaszkodott mind fürgében a hegyre.

— Csak odaérnék, a míg nappal van — hajtogatva. — Mert ha már sötétedik, elveszem a nyomot és mi lesz azután, hová menjek?... Megállt, nekitámaszkodott egy fának, előre-rántotta a tarisznyát, kivette a flaskót, húzott egyet, majd újra nekivágott az útnak.

Az országútról a kerékvágás, meg a lábnyomok egyszerre csak jobbra tértek. — Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

Arrafelé vette útját és szinte futva ereszkedett alá az enyhe lejtőn a hegyléc lábánál. A válláról alácsingó muszka csizmák össze-összeütődtek s a patkók csak úgy csilingeltek. Csakhamar füstgáz csapta meg orrát és a hegyoldal egy nagy, katlanzerű hajlásában megpillantotta a táborn. Felkaczagott és nagyot rikkantott.

Megállt, előrenyújtotta nyakát és lönyértést hallott.

— Csak a lovaskák ismertek rám...

És tovább sietett.

— Állj! Ki vagy?

Mátyás kihúzta magát.

— Ma reggel első zászlóaljbeli kaszás, — felelte — most pedig olyan lövész, mint te, Mátyás Mirczről.

— Jöhetsz.

Mátyás az őrszemhez ment és prezentálta fegyverét.

— Egy muszkát fosztottál ki, selyma! — csudálkozott az őr, és gyöngén nyakon legyintette.

Mátyás félkézzel a csizmát, félkézzel meg a puskát fogva, akár az eszelős, rohant a tábor felé.

A völgykatonában nagy volt az élénkség. A kaszások szállásokat és istállókat tákoltak fenyőágakból, a tüzek körül sűrűtek-forogtak a kukták, a katlanokban rotyogott az étel, a lovak a szekerekhez pányvázva vidáman ropogtatták a szénát. Az egész tábor, úgy a hogy volt, valami fura hangyabolyoknak rémlett.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

— Rendben van! — kiáltott fel elégedetten. — Most már nem tévedek el.

elvettem egy muszkától Sidlovczénél, itt a csizmája is, tölténytaszkája és hatszor tíz töltény-nyel, bekeese is!...

■ A kaszások, a lövészek, még a tiszt urak is körülállták mind többen és többen. És Mátyás egy szuszra szeretne volna elmondani, hogyan is esett a kaland, de az öröm majd szétvetette keblét és befelöjtötte a szót.

Az egyik tiszt odanyújtotta neki borral telt kulcsát. Mátyás jót húzott belőle, nagyot lélegzett és végre megszólalt. És a hogy beszélt, a keze-lába járt, meg-megállt, leguggolt, leült, lefeküdt, felugrott, térdre ereszkedett és mikor elbeszélte, hogy cserébe a puskáért odaadta biciskáját és irlalomból két rubelt is odavetett a muszkának, úgy kacagott, hogy a könnye is kiesordult.

— Lehúztam vele a csizmát, — mondotta — nehogy egyszeribe eliramodhasson az övéhez. A csizma pompás és megtartom magamnak, ezt meg, a melyik rajtam van, visszaadom a kormányának és kérem a tiszt urakat, tegyenek a lövészekhez.

— Éljen Mátyás! — kiáltott fel a parancsnok.

— Éljen! — ismételte az egész tábor.

A visszhang megismételte és Mátyásnak úgy tetszett, elhallatszik egész Mirczj, Katájáig.

Levette süvegét fejéről és hajladozott köszönetképen.

— Az első lövészszázadba, az első szakaszba, az első sorba, és elsőnek az előléptetésre! — jelentette ki az öreg vezér.

■ Mátyás ott állt meredten, valami szörnyen csiklandozta a bordája tájékán, szeretett volna nagyot rikkantani, de szégyelte.

A «MAGYAR TESTVÉREK UTJA» KONSTANTINÁPOLYBAN, MELYET MOST AVATTAK FEL ÜNNEPÉLYESEN.

— A süveget azonban hajtsd felibe, mert még beleakad valami ágba — tette hozzá a kapitány és megveregette a vállát.

— Majd csak megleszek vele valahogy — felelte, aztán közelebb ment a kapitányhoz és halkan mondta:

— A mieink Bodzentinből még nem értek ide, egy óra múlva leszáll az est s a nyomok eltűnnek. Jó lenne tüzet gujtani a keresztútnál és várni rájuk.

— Mátyás, téged az Isten is katonának teremtett! Lám, erről bizony megfeledkeztem.

— Mert ha a nyomok nincsenek ott, akár egy hétig is elcsavaroghattam volna.

Megparancsolták, hogy gyujtsanak nagy tüzet az út kanyarulatánál. Mátyást a kapitány elvitte a lövészekhez. A parasztember boldogan ugyan, de fáradtan és kimerülten leheveredett a szállásban és magához szorítva puskáját, elaludt. Ki nem adta volna kezéből a világ minden kincséért sem.

Éjszaka Kielczeről futár érkezett a hírről, hogy reggel Radomba indul egy muszka gyalogszázalój, meg egy dragonyos svadrony az összeszedett rekrutákkal...

Lesbe állni, elpáholni a muszkákat, elűzni a kezűkről a rekrutákat, elszedni tőlük fegyvert és municiót és sakkban tartani őket védelmi állásaikban vagy egy hétig: — ez a gondolat született meg azon nyomban és uralkodott az egész tábor fölött.

— A kielcei országútra! — hangzott a parancs és szájról-szájra járt.

A kapitány az első lövészszakasszal előre ment, hogy kinézze az alkalmas leshelyet. Nyomukban vonult az egész bodzentini had.

Mátyás, az első rendben az első, nagy bátran lépett fel. Süvegét felibe hajította, a guba helyett a sárga bekecsét öltötte magára, lábán a muszka csizma pompázott, — úgy ment büszkén, nézegetve puskáját.

— Most aztán kipróbálalak — hajtogatva magában.

Jó négy órai gyalogolás után megvirradt s a szakasz megállt.

— No, fiúk, hol álljunk lesbe? — kérdezte a kapitány. — Tán ebbe a völgykatonába? Senki sem szólt s erre Mátyás nekibátorodott és kilépett a sorból.

— Kapitány uram, — kezdte — menjünk fel a hegyre, mert ha valahol, hát hegyen lehet igazán lest vetni.

— Hogy a muszkák meglássanak és lépuskázzanak, akár a varjúkat — csúfolódott Bertók.

— Szamar! — torkolta le Mátyás.

— Csönd! Halljuk Matyit! — kiáltották a sorban.

— A hegyen mindig jobb, mint az aljában — magyarázta Mátyás. — Mert ha fönn a hegyen ütünk rajta a muszkán, a csapat kétfelé szakad s akkor felét Sidlovczének, felét meg Kielczenek zavarhassuk lefelé a hegyről. Ha meg ők kezdenék perzselni minket, hát könnyebb elbujni a hegy mögé akár erről, akár amarról az oldalról, mint ha a völgyben állunk lesbe s ők észrevesznek föntől. Mindig jobb fönn a hegyen, mint lenni a völgyben, mindig jobb felül, mint alul.

Az egész szakasz hahotára fakadt.

— Matyinak igaza van, — jelentette ki a kapitány — menjünk föl a hegyre. Lehet, hogy sűrűségbe akadunk, a melyen át észrevétlenül megközelíthük az országútot. Balra át, indulj!

A parasztember örvendezett, keble dagadozott a büszkeségtől. Társai hinni kezdtek eszében.

— Matyiból még tiszt úr lesz! — vélte egyik-másik.

Úgy tett, mintha nem hallaná, de szíve majd kiugrott a nagy boldogságtól.

Versznyi út után nem nagy, de meredek hegyre jutottak, a melyet az országút ketté szelt. Fehér kergű nyírfák nőttek rajta s közül sűrűn bokrok.

— Itt, — mondta Matyi halkan bár, de mégis úgy, hogy a kapitány is meghallotta.

A szakasz önkéntelenül megállt. Az út Kielce irányában jó félmérföldnyire látszott, míg a másik oldalon, Sidlovcze felé, erősen lejtett.

— Könnyű lesz nekik a szaladás, de nekünk még könnyebb az üldözés — jelentette ki Matyi immár biztosan a dolga felől.

— Elkaparni a havat, kijelölni az osztag helyét! — parancsolta a kapitány.

Félóra múlva megjött az egész bodzentini had. A lövészeket az országút mentén állították fel, a kaszásokat mögéjük két sorban.

A várakozás rettentő. A kaszásoknak majd kidüldött a szemük, a lövészek keze reszkett, — azt mondták, a hideg miatt.

Két órai várakozás után egyszerre csak felbukkant az országúton egy sötét pont. Nőtt, dagadt, kigyóvá húzódt és úgy ragyogott a napsugárban, mintha ezüstös pikkelyek borítanák.

— Jönnék, jönnék — mondták suttogva egymásnak.

A parancsnok messzelátón nézte a csapatot. Elül dragonyosok jöttek, utánuk a regruták s az oszlopot gyalogság zárta be.

A lövészeket és a kaszásokat két egyenlő csoportra osztották s az egyiket a hegy innenső, a másikat a túlsó oldalra állították. Ezeknek az volt a feladatuk, hogy üdvözöljék a dragonyosokat és leszorítsák az útról, amazoknak a gyalogságot kellett megtámadni, hogy ekként egy csapatra kiszabadítsák a regrutákat. Az a kigyó nőtt, dagadt, kinyult, a trombiták megbarantak, mire a sorok összebb húzódtak, a mieink pedig adott jelle lehasaltak a földre.

— Parancs nélkül ne álljatok fel, és vezényező nélkül ne löjtek! — figyelmeztették őket a tiszték.

— Ki-ki válaszcscn egyet! — tette hozzá Mátyás.

Már meghallották a paták egyenletes dobogását, mely összelegyedett a regruták csöppet sem katonás lépteinek kopogásával.

A parancsnok egy fa mögé lapulva felállt és teste a gyalogságot. A türelmetlenség szinte, tépte, marczangolta, a boszúvágy tüzte vétét, hogy megfizessen a muszkáknak az elszenvetett sérelmekért. De mégis erőt vett magán, meg-

ANDRÁSFALVI CSÁNGÓ MAGYAROK, A KIK MOST BUKOVINA VISSZAFOGYALÁSÁVAL FELSZABADULTAK.

várta, míg a gyalogság egy sorba ért a földön lapuló lövésekkel.

— Tüzelj! — kiáltotta.

Eldördült kétszáz lövés. A lovak felágaskodtak és felborultak gazdástul, a gyalogosok riadtan visszahúzódtak, ott hagyva sebesülteiket, halottaikat, a regruták az erdőbe iramodtak...

— Kaszások, előre! Eljen Lengyelhon! Eljen a haza!

A parasztek kirontottak az országútra. A sötét gubák, a csillámló kaszák láttára a dragonyosok megeresztektek a kantsárszarat és menekültek s a gyalogosok kilőtték puskáikat, aztán leszaladtak a hegyről.

— Előre! — kiáltották a tiszték. — Előre!

A kaszások, akár az eszelősök, rohantak a muszkák után, étek a vágytól, hogy végre összemérik velük fegyvereiket. Nem érezve veszedelmet s megittasultán a könnyű győzelemtől, zavarták maguk előtt az egész muszka tömeget. Bertók félreesapott süveggel az első közt rohant, nehogy Matyi most is fölébe kerekedjék.

A trombiták megharsantak, mire a gyalogság széthúzódott s a muszkák sortűzet adtak. Alantról tüzelve, a golyók a mieink fölé ropták tova, de mégis, az egyik lerántotta Bertók süvegét, néhány kaszás meg elvágódott.

— Kaszások az erdőbe! — kiáltotta a parancsnok.

Az út szempillantás alatt üresen maradt. A mi lövészeink csatárláncba húzóva a sűrű erdőben, golyózápor zúdtítottak az oszlopba tömörült muszkákra. A trombiták ismét megharsantak. A muszka oszlop az árokig vonult vissza, miközben fele része rajvonalba oszlott. Az út túlsó felén menekülő dragonyosok pedig a folytonos puskatűz hallatára megálltak, vezényszóra leszálltak a lórol és puskáisan az út töltésének és az erdőnek fedezete alatt felénk nyomultak. A puskázás keményen, nagyszerűen ment. És Matyi, kipróbálván fegyverét, egyetlen lövést sem pocsékolott el. A muszkák számbeli erejüktől felbátorítva, támadásba csaptak s egyre több katonát vezényeltek rajvonalba. Ámde a kaszások a golyózápor ellenére is ki-ronítottak az útra, hogy összeszedjék az elesetteket puskáit, tölténytaszkáit, bekecsseit.

A másik oldal felől a dragonyosok keményen támadtak, hogy megboszulják a szétugrasztást. Tartani lehetett tőle, hogy átkarolják kicsi csapatunkat. De különben is ezúlnak az értük: a regrutákat elűtötték kezükről, a mi elvinni való fegyver és töltény akadt, összeszedték, szóval győztünk, — jelt adtak tehát a visszavonulásra.

Mátyás utolsóan húzódtott vissza. Menet közben az útra ért, kibúza a puskát egy elesett dragonyos alól, leoldotta róla a tölténytaszkákat, majd megtagogatott egy-két sebesültet... Egy-szerre csak melegség ömlött el a szeme alatt s valami nedvesség borította el a szemét. Meg-törtülte a bekecsé ujjával, vér volt!... A világ elsötétült előtte, ám a puskát és tölténytaszkát

nem eresztette ki kezéből, leugrott az útról az árokba s az erdőbe ment a többi után.

A lövészek széles csatárláncban fedezték a visszavonulást, s maguk is lassan visszahúzódtak. Nagy volt az öröm: minden sebesültet magunkkal hoztunk, össze-vissza tízen hiányoztak. Hetven puská, ugyanannyi tölténytaszka, bennük vagy ezer töltés, harmincz dragonyos-szablya, hat ló, meg a regruták, a kikkel a fölkelők erje kétszáz fővel szaporodott: — ez volt a mai nap zsákmánya.

Nagy volt a vidámság a táborban. Az emberek bizony elláradtak, de egyiknek sem jutott eszébe, hogy lefeküdjék, vagy akár csak le is üljön. A felízgatott kedélyek nem bírtak megnyugodni, a jókedv tombolt, minduntalan el-kurjantotta magát valamelyik.

Bertók nagy cisekedve mutogatta zsákmá-nyolt puskáját és két tölténytaszkáját és száma-kozva nézte a havon fekvő, vérel beszennye-zett Mátyást.

Az orvos és két feleser vette gondjaiba a sebesülteket. Matyinnál kezdtek a kötözést, a kinek egy muszka golyó végigszántotta fejét, homlokától csaknem tarkójáig. Fekete, aludt vér borította a sebet, a melyből apró csöppek-ben friss, piros vér is szivárgott.

A parasztember fáradtan a küzdelemtől s el-gyöngültlen a vérvessztéstől elszenderült volt. Most aztán, hogy sebt kimosták, a víz meg a hasagató fájdalom felébresztette; kinyitotta szemét és csudálkozva körülnézett.

Az orvos megitta egy kis jófajta pálinká-val, a mitől kicsit megélénkült. A feleser le-borotválta a kimosott seb széleit, az orvos pedig tépést tett rá.

— Oh, oh, Matyi, te hős vagy, — mondta a doktor — véredek ottantott a hazáért, tulajdon kezddel védelmezted azt a földet, a melynek fia vagy, tulajdon testeddel takartad. No, mondd magad is, hogy úgy van!

— Azt mondják... — felelte Matyi halkan.

— És büszke vagy rá, elégedett?

— Hogyan legyek elégedett, a mikor vissza kell mennem viskómba?...

— Már miért? Hiszen alig, hogy a bört fel-

hasította a golyó, a seb holnap már gyógyulni kezd s egy hét múlva már újra püfölködhet a muszkák.

— Adjá Isten! — felelte örvendezve. — Csak valahogy el tudjak vánszorogni a tábor után...

— Vannak zsákmányolt lovaknak fölös száma-mal, majd adatok egyet neked. A ki vért hul-latja a hazáért, rászolgált a becslésre és halára. A kötözéssel elkészülték.

— Jobban érzed magad? — kérdezte a doktor föléje hajolva.

— Jobban.

— Holnap jelentkezél új kötözésre s addig is forró teát kapsz, meg húst.

A doktor elment s Matyi hanyattdől és be-hunyta szemét. Látomásai támadtak... Véret ontotta a hazáért, tulajdon testével takarta a haza szent földjét. Valami átalakulás ment

végbe lelkében, új érzések támadtak benne. Örvendezett annak, a mit tett, noha a muszkák-nál nem is talált semmit. Sajnálta, hogy a könnyű szerzés alkalmá füstbe ment, ám az ébredő érzés elfojtotta kapzsiságát.

— Mintha bizony utóljára vertük volna a muszkát, — gondolta — én meg, ha tulajdon testemmel földtem a hazát, hát földtem! És ha vérem ontottam a haza szent földjéért, hát ontottam, ezt senki fia sem tagadhatja le! Kata, Kata, ha meglátnál így, elterelne a ha-von, meglekelt koponyával, de lamentálnál! Pedig hát örülnöd is kellene. Csak ne örülnél, hej, de ellátnám a bajod!... Ostoba!

Neheztelt Katára. Sejtette, hogy szörnyen lamentálna, és vajmi kevéssé örvendeznék.

— Mert hát tudja is ő, mi a haza?... Hát te tudod?... Nekem kell tudnom, ha tulajdon vércm omlik érte. Kata ostoba s azzal vége!

Úgy látta, alkonyodik, szeme előtt lassan-lassan elsötétült a világ és fekete éjszaka borult rá. És egyszerre csak a messzeségben föltűnt egy ragyogó alak csillagokkal a homloka körül. Mátyás azt hitte, a Boldogságos Szűz, és léleg-zete elállt, kezét kinyújtotta... Kísded azon-ban nem volt a karján, sem korona a fején.

A jelenség hozzálebegett és így szólt: — Ez az egész szent föld az enyém. A musz-kák elrabolták tőlem. Védelmezz engem!

— Matyi, ébredj! — hangzott fölette s ugyanakkor érezte, hogy emelkedik.

Kinyitotta szemét. A doktor térdelt mel-lette s kezében csakját tartott párolgó teával. — Idd meg, ez felűdít... A ló vár... Indulunk.

Mátyás a doktor nyakába csimpszekedett s a fülebe súgta:

— Látam a szent hazát. Azt mondta, egész földjét elrabolták a muszkák, és ezt parancsolta: védelmezz engem!

Megindultságában megcsókolta a doktort, aztán elröstellte magát és visszahanyatlott a hóra. A doktor hozzáhajolt és ajkával meg-érintette ajkát.

— Testvér! — így szólt. — Egyedül ti véditek meg, egyedül ti, de valamennyien együtt. Mátyás meghatottan keblére szorította, aztán a maga erejéből felemelkedett, fogta a csajkát és fújta és itta a teát. A csók meg a tea egészen felfrissítette.

— Olyan szép volt az a szent — dünnyögte magában — és olyan szomorú... Oh, most már tudom, mi a haza. És Kata? Eh, Kata asszony, hát ostoba.

Talpon termett, fogta a puskát és ingatag léptekkel és szédülő fejjel bár, de megindult a lovak felé.

— Gyere, Matyi, gyere, — biztatták — itt a ló, rajta pompás nyereg, úgy mégy majd, akár a tiszt urak.

— De mikor nem bírok felszállni, — fe-lelte — mert valahogy elgyengültém.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Irodalmi problémák. Néhány nagyobb terjedelmű irodalmi tanulmányát gyűjtötte össze e cím alatt **Babits Mihály.** Valamennyi a magyar irodalom problémáit és jelenségeit fejtegeti s együttvéve reprezentatív módon fejezik ki az írónak az irodalomról való felfogását, azokat a fogalmakat, a melyek a költői munka és az irodalom penetráló tanulmányozása közben kialakultak benne. Babitsot az különbözteti meg a mai írónk közül, hogy a költői gyakorlat mellett erősen izgatja az irodalom elmélete, az írói műhely mindenféle titka, hagyománya és törvénye. Szenvedélyes olvasó, a ki a könyvekben találja legnagyobb örömet. Világirodalmi tájékozottsága szinte kivételes, a régi görögöktől a mai legújabbakig alig van nevezetesebb jelenség, a melyet ne ismerne. Az írók között ebben a tekintetben magában áll s a tudósok között is kiválik, — tájédom, mai fiatalabb irodalom-tudósaink csaknem teljesen elejtették elődeiknek azt a szép és becses hagyományát, mely szerint az irodalmi tudományok művelésének legfőbb előfeltétele a mély és széles körű világirodalmi képzettség, a fejlődés egészének, az irodalom tartalmi és formai lehetőségeinek beható ismerete. Babitsot az teszi kiválóan hivatott essay-íróvá, hogy benne egyesül ennek a műfajnak mind a két sarkalatos követelménye: az irodalmi tájékozottság és az írói tehetség. Ő nemcsak tanulmányozza az irodalmat, hanem át is éli, saját tapasztalata alapján ösztönszerűleg érzézi az írói alkotás és az írói egyéniség természetét, nemcsak értelmileg, hanem egész lelkével az irodalomban él, úgy gondolkozik s úgy szól hozzá irodalmi dolgokhoz, mint érdekelt fél, a kinek az ügy legfontosabb lelki ügye s szempontjait nem kívülről, iskolai szabályokból, előítéletekből, politikai vagy társadalmi elfogultságokból veszi, hanem belülről, az irodalomból magából. A ki irodalomról akar beszélni, annak első sorban írónak kell lenni, mert csak az író-ember tudja igazán mélyen átérzeni az irodalom jelenségeit, csak ő tud bepillantani az alkotás titkaiba s csak neki van benső érzése az irodalmi értékek felismerésére és megbecsülésére, — a ki-tűnő kritikusok és essay-írók mindig kitűnő írói tehetségek is voltak. Babits könyve kedvező alkal-mat ad, hogy erre figyelmeztessünk s ez a figyel-meztetés nagyon szükséges nálunk ma, a mikor az irodalom kutatását és a tudományos színvo-nalra törekvő kritikát mindinkább kiséjtítjük a hivatlanok, a kinek egyedül jözege az írára valami diploma vagy kathedra, vagy egy-szerűen az a tény, hogy akad organum, a mely megnyitja számukra hasábjait. Ezek azok, a kik-nek kezében teljesen alásülyedt a magyar essay, a melynek Kemény Zsigmond, Gyulai Pál, Salamon Ferenc, Csengery Antal, Péterfy Jenő, Beöthy Zsolt, Riedl Frigyes munkássága révén oly szép tradíciói vannak. Babitsnak kiváló érdeme, hogy ezt a gyönyörű műfajt, a mely legbiztosabb méré-tek minden irodalmi kulturájának, segít vissza-emelni régi színvonalára tartalmi és formai tekintetben egyaránt. Tanulmányai gondolatokban szokatlanul gazdagok, egy eredeti gondolkodású, minden elgondolástól mentes, a dolgokat a maguk saját szempontjából néző író eszmékedése, a ki a közöri irodalmi szenvedély és írói hivatás révén közösséget tart minden más íróval és jelenséggel. Első tanulmányában a magyar irodalom helyzetét igyekszik megállapítani a világirodalomban, arra a kérdésre próbál feleletet formulázni: mennyiben s milyen értékű tagja a magyar irodalom az egye-temes európai irodalomnak s hogy egyensúlyozó-dott benne a két alapintézet: a minden más nép-pel közös európai és a sajátját képező gyökeresen magyar, az emberi és a nemzeti. Ebben különö-sen egyes részletek dolgában való megállapításai figyelemre méltók, de vezető gondolatának is nagy értéke van, a mennyiben módosítani igyekszik az irodalom nemzeti jellegére vonatkozó hagyományos felfogást. Vörösmartonyról szóló, két részre osztott tanulmánya a költő lelki képmását próbálja újra konstruálni, szemben azzal a képpel, melyet Gyulai rajzolt Vörösmartonyról s kiválóan érdekes dolgokat mond ott is, a hol eltér Gyulaitól, ott is, a hol találkozik vele. Petőfi és Arany között vont párhuzamát nemrég paradoxnak mondotta egy jeles kritikus, pedig ez a paradoxon legfeljebb látszó-lagos, a dolog lényegében szerintünk is Babitsnak van igaza, a lelki struktúrát és idegrendszerbeli pozícióját tekintve csakugyan Petőfi az egész-séges, egyszerű vonalú, skrupulusztalan normális lélek, szemben a beteges, töprengő, skrupulózus, komplikált és bizonyos tekintetben dekadens vo-násokkal mutató Arannyal s ebben a pszichológiai vizsgálatot nem szabad hogy megtevéssze a két költő külső élete, a mely látszólag ellentmond ennek a megállapításnak. Ebben a tanulmányban különö-sen az a biztos érzék a figyelemre méltó, a mely-lyel Babits a két költőt különválasztja egymástól, mint két különálló egyéniséget, csaknem ellenfétes két pólust a magyar irodalmi szellemnek. Az iskolai irodalom-tanítás sok tekintetben összele-

gyíti a hivatalos irodalom-elmélet érdekében a két nagy költő alakját s ezzel megnehezíti igazi megértésüket. — Babits élesen elkülöníté kontu-rokkal készült rajza sok tekintetben megkönnyíti az összeavart fogalmak helyreállítását. A többi tanulmányok az író és az irodalom tanító tanár műhelyéből valók, bizonyos tekintetben öngazolás számba vehetők. Az író alkotó munkája közben minduntalan találkozik mestersége elméletének és a munkáját jól támogató, hol akadályozó iro-dalmi hagyományoknak problémáival s abban az értelemben tisztázza őket, a mely leginkább meg-fel irodalmi munkája irányának. Az irodalmi forma dolgában is kíváncsi a tanulmányok mai átlagunkból. Babits mint prózaíró is kiváló mű-vész a stílusnak. A hangjában van valami, a mi a kathedrara emlékeztető oktató árnyalat. Vi-lágos, komoly fogalmazásra törekszik, határozot-tan, nyomtatékosan fejezi ki gondolatait, mindig megéri, hogy erősen meg van győződve mon-danivalóiról, a földgölgöket erősen kieleve mondja ki. Sok tekintetben kitűnő angol essay-írókra emlékeztet, a mint hogy általában közelebb áll az angol, mint a nálunk eddig egyedül uralkodó francia essay-formához. Előadása külső nyugalma mellett is minduntalan eláruja a költőt, a kiben a gondolat minduntalan képeket asszociál s ilyen-kor igen szép színek lobbanak ki prózájából, ere-detiek, frissek és találók, a legtöbb esetben szinte magától értetődőek. Nem hiszünk, hogy komoly nézeteltérés lehessen Babits könyvének értéke dol-gában. Kiválóságai annyira szembevetődnek és le-tagadhatatlanok, annyira felette áll az efféle írá-s-művek magyar átlagának, hogy még az elfogultság is lénytelen érdemét elfogadjuk.

A sárospataki Rákóczi-könyvtárról figyelemre méltó könyvet adott ki *Harsányi István* főiskolai főkönyvtárnok. Részletesen elmondja a könyvtár eredetét. A becses gyűjtemény I. Rákóczi György erdélyi fejedelemétől ered, a ki buzgó gyűjtője volt a jó könyveknek, külföldi főiskolákra küldött magyar ifjak és uradalmának kereskedelmi ügy-nökei útján áldozatkészen vásárolta a korabeli és régebbi könyveket, segítette magyar könyvek ki-adását s így a maga korában igen becses és jelentős terjedelmű könyvtárt állított össze, me-lyet fia III. Rákóczi Zsigmond gyarmatpíró s fiatal-korában bekövetkezett halálával a sárospataki kollégiumra hagyományozott. A könyvtárt 1657 után szállították át a kollégiumba s ez időtől ka-talogust is készítettek róla. Ekkor 821 kötetből áll-ott a könyvtár, a kor szellemének megfelelően jobbra theologiai és filozófiai, továbbá földrajzi és történelmi művekből. A könyvtár sorsa visz-on-tagságos volt: Báthory Zsófia 1671-ben elűzte Sárospatakról a kollégium tanárait és diákjait, a könyvtár könyveinek nagyobb része a jezsuiták birtokába került, egy részét a tanárok és tanulók Debreczenbe, onnan pedig Gyulafehérvárra vitték. Mikor 1682-ben Thököly elfoglalta Sárospatakat, a reformátusokat visszahelyezte régi jogaikba s így a könyvtárt is visszakapták, de csak 1687-ig maradt az övék, ekkor ismét a jezsuiták kezé-re került 1703-ig, mikor II. Rákóczi Ferenc ismét visszaadta a reformátusoknak a könyvtárt és kol-légiumot. A könyvtárnak azonban csak egy ré-szét kapták vissza, egy része a jezsuita-rend fel-osztatásakor a tokaji piaristák lett s ők őrzik ma is Sátorajlajhelyen. Harsányi közli a könyv-tárnak az 1658–1660 években készült katalógusát is, a melynek bibliográfiai, művelődéstörténeli és életrajzi szempontból nagy becsé van. A derék kis munka különnyomatok jelent meg a *Magyar Könyvszemle* című folyóirattól, a sárospataki főiskolai könyvtár kiadásában.

A HÁBORÚ NAPJAI

Szeptember 5. Rigától keletre a németek had-műveleti tovább fejlődnek. Dünamündét elfog-lalták. Legnehezebb parti ágyúk jutottak a né-metek kezére. A Dünától északra keletre érték a Keleti-tengert. A livlandi Aa szakaszát átlépték s a folyótól délre álló orosz utódéket felmorzsol-ták. Az ellenség folytatja visszavonulását észak felé. A nyugati harczterén a tengerparton s a houthoulti erdőtől Denleig a tüzérezek növe-ke-dett, hasonlóképp Verdunnál a Maas keleti partján. Az orosz harczterén az Isonzó-csata 19-ik napja véres harczok közt telt el. Madoninál rohamca-pataink megállították egy mélyen tagozott olasz támadást. Nagy további támadást visszavertünk. A Monte San Gabriele-ért is nagy viaskodás folyt egész nap, az ellenség minduntalan rohamokat intézett a sziklás csúcs ellen, a mely ismételtlen ke-zére jutott, de gyalogságunk mindannyiszor vissza-hódította. A harcz lankadatlanul folyik tovább. Görznel az olaszok néhány hasztalan előretörése. Selónál és Nedeazzónál csapatainknak állásaik megjavítása végett megindított vállalkozása heves összeküzdésekre vezetett. Az ellenség minden tá-madása megtörtött ellentámadásunkon. A csata

kezdeté óta beszállított foglyaink száma 150,000 ember.

Szeptember 6. József főherczeg harczvonalán a harci tevékenység megélénkült. Rigától keletre az oroszok tolyatják visszavonulásukat, a Duna mel-lét Friedrichstadttól kiűrtették állásaikat. A né-metek zsákmánya csaknem 8000 fogoly, 180 ágyú, 200 géppuska, több páncélos gépkocsi stb. A nyu-gati harczterén Flandriában erős tüzérségi tevé-kenység. Az Yperntől Poel-Kapelle és Zonnebeke felé vezető országutak között több erős angol tá-madás összeomlott. A laon-soissonsai út két olda-lán és a Chemin des Dames keleti részén a tüz-tevékenység fokozódott. Pargny-Filaintól délnyu-gatra egy francia előretörés el sem jutott a né-metek akadályáig. Reimsből északra is visszaver-tek a németek egy részlettámadást. A Champgne-ban élénk harci tevékenység. Verdun előtt tüzér-ségi harcz, különösen a Maas keleti partján. Né-met repülőik sikeres támadást intéztek London, Southampton és Margate ellen. Az olasz harcz-terén a Monte San Gabriele elleni támadás elérte tetőpontját. A hegyes csúcs többször cserélt gazdát az ide-oda hullámzó harczban, de csapatink szí-vóssága mindig fölébe kerekedett az olaszoké. Tegnap délben a Monte San Gabriele ismét bir-tokunkban volt. Este egy erős támadást véresen visszavertünk. A Karszt-fensík déli részén a csata egész nap tartott. Az olasz kiérték legelőt levő állásából s az elfoglalt vonalakban minden ellen-támadással szemben helyt állottunk.

Szeptember 7. Az alsó Dünától északra keletre to-vább tartott az oroszok visszavonulása. Némel lovasság Rigától 70 kilométerre keletre sikertelen küzdött az ellenség utódéjeivel. A Labeli-t és Friedrichstadttól kiűrték az oroszok felgyű-tották. A nyugati harczterén Flandriában heves tüzérségi harczok. Rouler-Yperntől északra a né-metek visszavertek egy nagy angol támadást. Az Aisne-vonalon és a Champagneban élénk harci tevékenység. A Maas keleti partján a tüzérségi csata éjjel is tartott. Az olasz harczterén a Karszt-fensík déli részén tovább tartanak a harczok. Az ellenség minden fáradozása, hogy sikereiket el-vitassa, hasztalan maradt. A Monte San Gabriele-ért folyik még a viaskodás. Az északi lejtőn tegnap tíz támadás omlott össze, a nyugati lejtőn is visszavertünk egy támadást. Augusztus 19-ike óta 1800-nál több foglyot ejtettünk.

Szeptember 8. A Keleti-tenger és a Duna közt német lovasság Wendenből nyugatra Bending-Nitonnál és Neu-Heydenhofnál harci érintkezé-sben van az oroszokkal, a kik e vonalon sietve el-szánczolják magukat. Az oroszok Duna menti ál-lásaikat a Kokenhusenről nyugatra fekvő vidékig kiűrtették. A nyugati harczterén tüzérségi harcz Flandriában a houthoulti erdőtől a Comines-Ypern csatornáig, Verdun előtt. Samognieux és a Beaumont-Vacherauville országút közt eredmé-nytelen francia támadás, Beaumontól Besonvaux újabb gyalogsági harczok folytak. Az olasz harcz-terén a Monte San Gabriele súlyos ágyútűz alatt állott. Az olaszok egy éjjeli támadást vissza-verték.

Szeptember 9. A Keleti-tenger és a Duna közt a németek előcsapatai az épülőfélben levő új állá-sokig verték vissza az orosz biztosító osztagokat. A nyugati harczterén Flandriában fokozott tüz-tevékenység. St. Julientől északra keletre a németek heves angol előretöréseket visszavertek. St. Quen-tintől északra ütköztek. Verdun előtt elkeseredet-ten folyt a harcz. A Fosse-erdő és Becynvaux közt francia támadások összeomlottak. Újabb rohammal sikerült a francziáknak a Chaume-erdőben és Orva irányában tért nyerni, de német tüzérek ellentámadása visszavetette őket. Este újabb német támadás teljessé tette a sikert. A francziák vesztésege igen nagy. Az olasz harcz-terén a Monte Gabriele és az Isonzo-arczvonalon más szakaszai súlyos ágyútűz alatt állanak.

Szeptember 10. A rigai öböl és a Duna közti erdős és mocsaras vidéken német biztosító csapa-tok sikeres harczai orosz portyázó osztagokkal. A nyugati harczterén Flandriában biztosító tá-madók csapatai harczai. Verdun északi arczvoná-lán gyalogsági harczok. Az olasz harczterén az Isonzónál nem volt nagyobb harci esemény.

Szeptember 11. Bukovinában Solkánál egy orosz támadás kissé visszanyomta vonalainkat. A tenger és a Duna közt több összecsapás volt a németek és az oroszok között. A Husiatyntól északra fekvő erdős területen és az alsó Zbrucz mentén orosz portyázó csapatok előretöréseit a németek vissza-verték. A nyugati harczterén Flandriában tüzér-ségi harcz. Langemarcktól délkeletre és Frezen-bergtől északra a németek angol előretöréseket visszavertek. A Maas keleti partján nagy francia erők támadtak, de a rohamhullámok a németek ágyútűzében összeomlottak. A Warville-erdőtől délkeletre hadizónájukba benyomult ellenségét a németek ellentámadással kivetkék. Az olasz harcz-terén az Isonzó mentén a harci szűnet tovább

tart. Hadvezetőségünk összefoglaló jelentést ad ki az augusztus 17-én kezdődött csatáról s megállapítja, hogy az olaszok most sem tudták a hadi helyzetet változtatni s így a csata eddig kétségtelen balsikerűt jelent. — A Karst-fensíkon Selo falu elfoglalása az egyetlen eredményük, azt a néhány árkot, a melyet Karst-állásunk déli szárnyán elvezettünk, visszacserezték. A Wippach- völgyi és görzi harcok eredménye is ugyanilyen volt, egy keskeny árok sem maradt meg az ellenség kezén. A Bainsizza—Heiligenstein-fensíkon kezdetben az olaszoknak sikerült némi eredményt elérniök, arcvonalunkat itt 15 kilométer szélességben 2—7 kilométernyire visszavetették. Továbbra azonban megmaradt az ellenség minden kísérlete, hogy a Monte San Gabriele és a tőle északra felelő felfutó szakaszok elleni hatalmas támadásaival első területnyerését hadművelési sikerre építse ki. 48 hadosztály küzdött ellenünk, ugyanannyi kilométerre elosztva, a mi párját ritkítja a világháború támadó hadműveletei közt. Az olaszok veszteségei 20,000 hadifogoly leszámlálásával csaknem egy negyed milliót tesznek ki.

Szeptember 12. Az Osnától nyugatra levő magaslatokon oroszok és románok támadásai többnyire már tűzünkben, egy esetben ellentámadásunkban omlottak össze. A keleti-tenger és Riga közt német előcsapatok orosz felderítő osztagokat vertek vissza. A németek számkánya a rigai csatában 8900 fogoly, 325 ágyú, ennek egy harmad-része nehéz ágyú s igen sok más hadiszer. A nyugati harctéren Flandriában, az Artoisban és St. Quentinél nőtt a tűzerősi tevékenység. A Champagneban felderítő harcok. Verdunnál alább hagyott a harci tevékenység. Az olasz harctéren a Monte San Gabriele lejtőin ránk nézve kedvező heves harcok.

HALÁLOZÁSOK.

Hősi halált haltak. Szomolnoki MARSCHAN GÁZA dr., népfelkelő főhadnagy, a két szigum laudisz tulajdonosa, a Társadalmi Múzeum igazgatója, a harctéren szerzett betegsége következtében. — Zathureai ZATHURECZY FERENCZ m. kir. 21-ik honvéd gyalogezredbeli főhadnagy, a harmadik osztályú katonai érdemkereszt, mindkét szigum laudisz, nagy ezüst vitézségi érem és a Károly-csapatereszt tulajdonosa, a keletgaliczi harctéren ellenséges gránától találva, 24 éves korában. — SOMÓ REZSŐ, tartalékos zászlós, akadémiai szobrász, a tizenegyedik lonszó-csatában,

gránátzilánktól találva. — LOCBOVA SÁNDOR, elemi iskolai igazgató-tanító, népfelkelőhadnagy, az albán harctéren szerzett betegsége következtében, 40 éves korában. Antiváriában temették el bajtársai katonai pompával. — NYÉKI FÁRAGÓ MIKLÓS, a 29. honvéd gyalogezred főhadnagya 18 éves korában az északi harctéren, midőn századát rohamra vezette. Holttestét ideiglenesen a harctéren temették el, később hazaszállították és a balatonlellei családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. Szegedi Barthos Tivadar cs. és kir. kamarás, miniszteri osztálytanácsos mostohafiát gyászolja az elesett fiatal hősnében.

Elhunytak még a közelebbi napokban: KUTHY DEZSŐ, nyugalmazott magyar nemzeti muzeumi igazgató-őr, 73 éves korában, Budapest. Kiváló munkása volt a hazai zoológiai irodalomnak. Az elhunytban Okolicsányi-Kuthy Dezső dr. közközházi főorvos és Deák Kuthy Klára énektanárnő édes atyjának, Huszár Ilona báróné és Deák Jenő polgári iskolai igazgató apóúkat gyászolja. — KÁPLÁNY JÓZSEF nyug. városi főjegyző 64 éves korában Gyöngyösön. — WERNER GYULA ügyvéd, Zemplén vármegye törvényhatósági bizottságának és Varannó város képviselőtestületének tagja, életének 68-ik évében Varannón. — KÖPESDY ELEMÉR, műszaki tanácsos Bp., Budapest. — SCHLESINGER LEÓ, nyug. iskolaigazgató-tanító és hitközségi jegyző, Ipolyváson. — MOLNÁR BÉLA nyug. törvényészi jegyző 45 éves korában, Budapest.

Öz. SZALACSY FARKAS szül. Kovács-Sebestyén Ilona 67 éves korában, Vente pusztán. Kovács-Sebestyén Endre volt főispán az elhunytban nővérét gyászolja. — JÖRG LUTZ, 73 éves korában, Budapest. — Öz. LŐRINCZ KRISTÓF szül. Radimeczky Amália, 64 éves korában, Budapest és Jászberényben helyezik örök nyugalomra. — Öz. ANTALFY ZSÓRIS LAJOS szül. felsőszőlősi Szőlőgy Irma, Nagyszentmiklóson.

Szerkesztői üzenetek.

A mi csak ajkamon szó lakad stb. Középszerű versek, elég ügyesek, de minden eredeti és nélkül, kisebb igényeket talán kielégíthetnek, a miénket nem.

A songorán. Hangulatok stb. Nem hiszünk, hogy érdemes volna ezeket a verseket kötetben kiadni. Mi semmi esetre sem vállalkozunk, hogy lapunkban egyet is kiadjunk közülük.

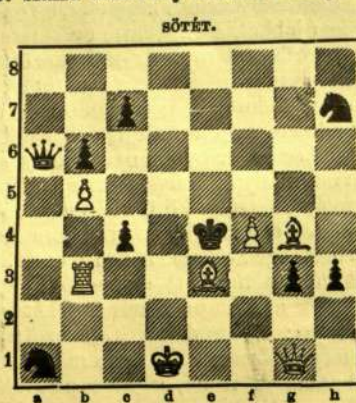
Az erdő panasza. Az erdőt szólaltatja meg, a mely panaszkodik a versben a háború dúlásai miatt, — csak az a baj, hogy nagyon lánghán és semmitmondóan panaszkodik.

EGYVELEG.

* Vasutaink időszámítása. Folyó évi szeptember kő 16-rol 17-re hajló éjjel a nyári időszámítás a m. kir. állan.vasutak összes vonalain megszűnik s helyébe újból a közepéurópai időszámítás lép életbe. Ebből kifolyólag szeptember hó 17-én reggel 3 órakor a vasúti szolgáltatást használt vala-mennyi óra 2 órára visszaigazították. A menetrendek az időszámítás módosítása folytán válto-zást nem szenvednek.

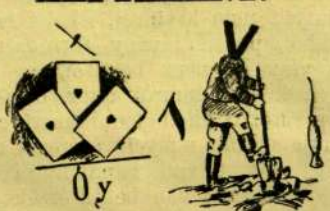
SAKKJÁTÉK.

3069. számú feladvány Fritsch Károlytól. Bécs.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A 'Vasárnapi Ujság' 33-dik számában megjelent képtalány megfejtése: *Mig az Isten erőt és egészséget ad, ránk ugyan nem vet, de senki rabigát.*

Felelős szerkesztő: Holtsy Pál

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Vármegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

Hűvösvölgyi Park-szanatorium

Klimatikus, fizikális és diétás gyógyintézet. Bpest, I., Hűvöskút-út 78. Vilamos megálló. T. 145-90 és 75-35. Ajánlatos bel-, ideg- és szívbetegeknek, üdülőknek és rekonvaleszenseknek. Mesterséges kékény. Hűvöskút. Egész éven át nyitva.

Használhatatlan

FOGSOROKAT

film és ezüstműveléseket, higanyt, ezüst-papírhulladékokat, zálogeszközöket vesznek:

Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD“

KÉPES VADÁSZUSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb“

czímű egyedüli magyar nyelvű eb-tenyésztési szaklap. — Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 16 kor., félévre 8 kor., negyed-évre 4.— kor., egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

Új könyvek

A Franklin-Társulat kiadásai:

Kultúra és Tudomány

új kötete

Geréb József:

A római kultúra legjelentősebb vonásai

Ára kötve 2 korona 80 fillér.

Olcso Könyvtár

Alapította Gyulai Pál, szerkeszti Heinrich Gusztáv 1867—1869.

Tolsztoj Leó:

Szergij atya

Fordította Trócsányi Zoltán.

Ára 90 fillér.

A Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata VIII. évfolyam. (1917.) I. kötet

Almásy Antal dr.:

A háború hatása a magánjogra

Ára 7 korona.

Polgári életpályák

Tanácsadó rokkant tisztak számára

Írták többen

Előszóval ellátta Jankovich Béla dr.

Ára 3 korona.

Kaphatók:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál Budapest, VI., Andrásy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

A kövér nő élete kinlódás!

Kigunyolják, kikacagják, örökös tréfa tárgya! Minden ember utánaforul, nem tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban két székkel kínálják neki. Egyszerű élet-módját nem zavart karja segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövér. 6 heti használat után. rebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrir használjon és meglepi környezetét. — Egy kurához való doboz MAIGRIR ára K 6.—. Készíti Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszerüzem, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk feloleli a komoly és könnyebb zene-fajokat, melyek az ujdonságokkal folyton kiegészítettnek.

Előfizetés: 3 óra 15'— K, 6 óra 28'— K, 12 óra 52'— K.

Az előfizetés beérkezével megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik.

Folyton Ujdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet Budapest, IV., Sütő-utca 2. félelem. (Deák-tér mellett)

AZ AËRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és eredeti fényképfelvételeket közöl. A léghajózás eseményeiről, fejlődéséről és céljairól kitűnő és könnyen érthető népszerű cikkekkel tartalmaz.

Különösen figyelemre méltók a léghajózás és repülés hadi alkalmazásáról írott közlemé-nyei, valamint az ifjúság szá-mára külön fenn tartott kisrepülő- gépek (modell) rovata.

Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld

Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.

Olvassa a hirdetéseket

HIRDETÉSEK

felvételnek

a kiadóhiva-

talban " " " "

BUDAPEST,

Egyetem-u. 4.

A cs. és kir. 23. gyalogezred

1050 harctéri kép és rajz 100 érdekes cikk és vers 300 autogrammal alkalo-dóktól, hadvezérektől és ezredbeliektől. A szá-mos díszes kiállítás-tott és elemt 23-as hódok tréfaban és KUN JÓZSEF JENŐ mint 3000 ezredbeli tart. főhadnagy. képen megörökítve. Ára 20 kor. Megrendelhető a Képes Hadrészlel, Tábori posta 622.

100 tojás 2.50 kor.

szab. Siloform használatával évekig is friss állapotban tartható. Megvilágításra felül-minden minden más tojáskonzerválót. Leggy-szerűbb kezelés. Siloform kapható füzet-üzletekben és drogériákban. — Főraktár:

Keleti Kereskedelmi R. T.

Budapest, VII/5., Róza-utca 21. sz.

A legkellemesebb otthoni szórakozás egy

WÁGNER

tölcsérsnélküli beszélőgép.

Gyönyörű kiállítás, hangverseny-hang loboztat. erős óramű szerkezettel, szépen adja vissza a leghíresebb énekesek által énekelt dalokat és zenekari hangversenyeket.

Ára 100 korona.

Még finomabb kivitelben 150 koronától 1000 koronáig.

Hanglmez-ujdonságok: Gyárfás telefonál. Jancsi, éneklő 'bohóc. Katonásors. Tábornéznél. Hazáért stb. stb. — Kizárólag kapható csakis

WÁGNER

„HANGSZER-KIRÁLY”-NÁL,

Budapest, VIII., József-körút 15.

Országszerte elismert elsőrendű magyar hangszer és beszélőgépek áruháza. Hangszerárjegyzék ingyen! Daloskönyv ingyen! — 'Wagner' névre ügyelni! Előleg küldendő! Használt, törött hanglmezeket becsérélünk!

Gyermekeknek

legbiztosabb szer váltó-lás, hideglelés és szá-márköhögés ellen a ma-gyar orvosok által 40 arannyal jutalmazott Rozsnyay világhírű Chinin-czukorkája Chinin-csokoládéja

Nem keserű és így gyer-mekok szívesen veszik. Milliólumi nagy érem-mel kitüntetve és törvé-nyesen védve. A valódi készítmény csomagoló-papírosán Rozsnyay M. névalírása látható. 1 dób 12 fill. 25 dób egy dobozban 3 korona.

Kapható minden gyógyszer-tar-ban. — Készíti a felfaló: Rozsnyay Mátyás gyógyszer. Aradon, Szabadság-tér 8. szám.

arckrém puder

a női szépség nélkülözhetetlen kellékei.

Próbadoz vagy tégely 1.— korona. Nagy 2.50

Mindenütt kapható!

ALAPÍTVA 1914.

Gyász esetben Haltenberger Vilmos

ruhák soron kívül festetnek feketére. Nagyvárad. Postafiók. Postai megbízások gyorsan és pontosan eszközölhetnek.

RAVISANT női karok és szőreltávolító szer, orvosilag ajánlva. Azonnali eredmény, garantált ártalmatlanság. Egyszerű kezelés.

KEBEL-KRÉM, ARCZFEHÉRÍTŐ-KRÉM
Diszkrét szétküldés:
BOTAR REGINA, Bpest, Erzsébet-körút 34.

ÓRÁK
Kiváló pontossággal szabályozva 10 évi járással melett.

ÉKSZEREK
Szívesen és izéssal kiválasztom.

EVŐESZKÖZÖK
Ezüst és alpacaszelektől.

EZÜSTNEMŰEK
és
DISZTÁRGYAK
szigorúan szabott jutányos áron készpénz és olcsó részletekkel feltelek mellett beszerezhetők.

BRAUSWETTER JÁNOS
CHRONOMETER és MŰRÁSNAL
Alapítványi Székes ki-
1847-ben. SZEGED. Több ezer alkalommal levél. Legújabb díszes nagy képes ábrák ingyen és bérmentve.

RENDELÉSNÉL

SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat kiadásai-ban megjelent

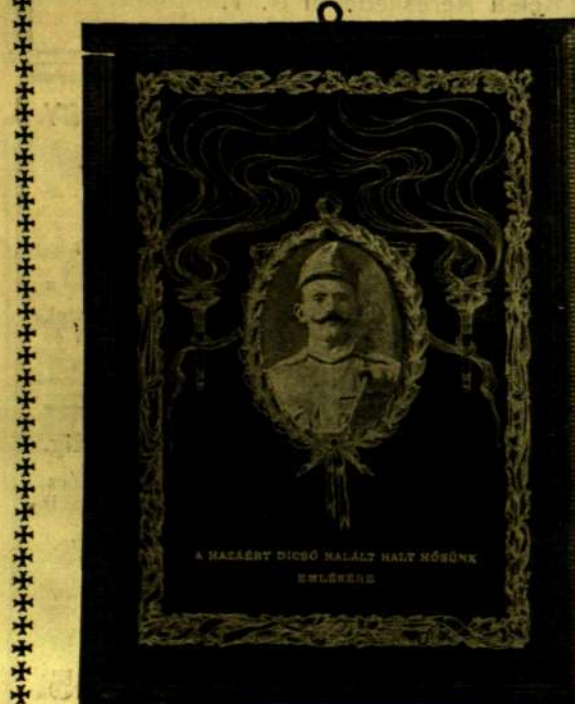
AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyondó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója. Hadinyereségadó. III. oszt. kereseti adó.

Készítették:
RÓTH PÁL dr.
bp. m. kir. adófelügyelői a.-titkár és
TÉRFY GYULA dr.
miniszeri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Eredeti nagyság 10x18 cm. Törvényesen védve.
Tetszés szerinti falra is függeszthető, asztalra is állítható.

TANKÖNYVEK

ISKOLAI SEGÉDKÖNYVEK

leggyorsabban beszerezhetők
LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)
könyvkereskedésében
(Budapest, VI., Andrásy-út 21. sz. alatt),

ahol az ország minden részében használt tankönyvek raktáron vannak

felhívjuk még a figyelmet a cég jól felszerelt tanszerraktárára is, mely méltón kiegészíti a több mint egy évszázad óta fennálló elsőrangú könyvkereskedést. Megrendelések a szokásos feltételek mellett gyorsan és pontosan lesznek elintéztve.

Reméljük, hogy a n. é. közönség, mely a céget eddig is kitüntette osztatlan vizálmával, ezennel is fel fogja keresni rendeléseivel, a cég pedig hagyományos elvvel és lelkiismeretes kiszolgálással átal oda fog hatni, hogy a bizalmat iránta mindenképpen fokozza.

HANGLEMEZEKET

lejártzott vagy töröttet ujakra cserél vagy készpénzért is vesz

WÄGNER „Hangszer - Király”
BUDAPEST,
VIII., József-körút 15. Telefon.

VISZKETEG,
izzadás,
napégés,
bőrhámítás,
rüh és sömör,
bőrbaj, fekély
daganat és sebek
ellen biztos és gyors ha-
tású szer a
Boróka-kenőcs.

Törv. védve.
Nem piszkít és teljesen szagtalan. Kis tégely 3 korona, nagy tégely 6 korona, családi tégely 9 korona, házhoz való Boróka-szappan 4 korona használati utasítással. Kapható az egyedüli készítőnél:
GERŐ SÁNDOR gyógyszerésznél, Nagykovács 96
Budapest részére kapható Török József, Király-utca 12. Vidéki megrendelés cím: Gerő Sándor gyógyszerész, Nagykovács.

Órizzük meg hősi halált

halt kedveseink emlékét!

A világháború majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítő, igen díszes, szép kivitelű fényképtartó keretet, (fekete moiré alapon, ezüst nyomással) melybe hősi halált halt kedveseink arcképét elhelyezhetjük, egy levelezőlapon történő megrendelésre bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
Gyár és VIII. Baross-u. 85.
Fiókok: II, Fő-u. 27, IV, Ekkü-ut 6. Kecskeméti-u. 14, V, Harmad-u. 4, VI, Teréz-krt 39, Andrásy-ut 16, VIII, József-krt 2. Telefon: Józsa. 2-37

IBSEN
KLASSZIKUS DRÁMAI KÖLTEMÉNYE:

PEER GYNT

FORDITOTTA
SEBESTYÉN KÁROLY

Megjelent a MAGYAR KÖNYVTÁR-ban
(871-874. szám.)

Ára I kor. 44 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN.

MOLNÁR FERENCZ
ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK

FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések ismerősökről: nagynevekről, névtelenekről — kortársakról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN.

MOLNÁR FERENCZ
ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS

ÉS EGYÉB
ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

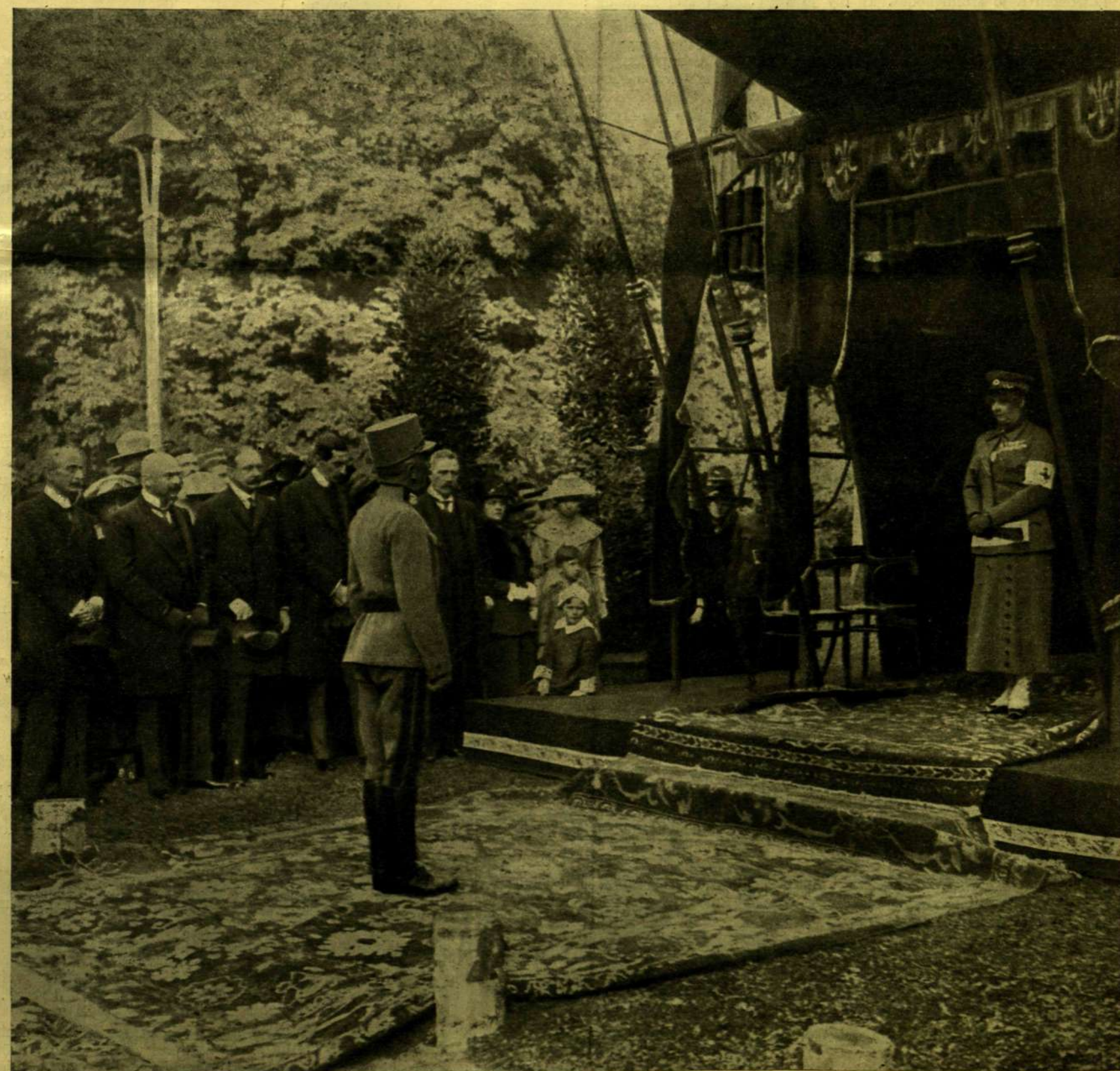
A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYV-
KERESKEDÉSBEN.

38. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.** BUDAPEST, SEPTEMBER 23.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11. Egyes szám ára 50 fillér. Előfizetési feltételek: Egészévre — 24 korona. Félévre — 12 korona. Negyedévenként 1 koronával több. A Világkrónika-val negyedévenként 1 koronával több. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is esatolandó.

Báró Szurmay Sándor honvédelmi miniszter főlkéri Augusztia főhercegnőt Zita királyné képviselőjét a kiállítás megnyitására.

AZ ERDÉLYI HADIKIÁLLÍTÁS A MARGITSZIGETEN. — Jelfy Gyula fővitele.